

zottabb visszautasításra részesült, s politikai vértanúink száma csak azokra szorítkozott, a kiket a győztes önkényuralom hatalmába kerítetett, ez első sorban Anglia akkori külügy-miniszterének köszönhető, a mely állást lord Palmerston után Granville töltötte be, s ő is követte e részben is Palmerston eljárását.

Nem csekély érdeme volt ugyanez időben az északamerikai Egyesült-Államoknál kitört s már-már töréssel fenyegető sürőlódásoknak minden irányban kielégítő békés megoldása, a mi szintén fényes bizonyágtétel volt Granville államférfi tehetősége mellett. A szabadelvű kormány azonban 1852-ben megbukott s a következő wigh-kabinetekben, melyek sűrűn váltakoztak a tory-kabinetekkel, Granville nem töltött be irányadó állást s csak Palmerston halála után jutott ismét oly hatáskörhöz, mely képességének s izlésének leginkább megfelelt. Előbb, 1868-ban, gyarmatügyi miniszter lett a Gladstone kabinetjében, Clarendon halála után, 1870-ben, külügyminiszter.

Ekkor tüntetett föl Granville oly államférfi és pártkezelési tulajdonságokat, minőket igen sokan nem gyanítottak nála. A lordok házában vezérsége Gladstone előtt nem igényelt valami nagy szellemi tehetőséget. Semmi oly ügy nem került az alsóházba a lordok elé, mely komoly próbára tette volna a peerek türelmét. Fegyvernyugvás állott be a belpolitikában; szerves változtatásokra és nagyszabású közigazgatási reformokra nem gondoltak s összeütközések, avagy nagyobb eltérések is csak ritkán fordultak elő a két ház között.

Mikor azonban Gladstone kormányra lépett, mindez megváltozott. Szükségessé vált a gyarmatoknak minél nagyobb mérvben adni meg az önfentartásra és önvédelemre, mint az önkormányzatot az előfeltételeire szükséges eszközöket, s mégis ügyelni, nehogy megtárgyassanak azok az erkölcsi és politikai kötelek, melyek azokat az anyaországhoz fűzik.

A mi a külpolitikát illeti, megtörtént ugyan, hogy szemére vetették, hogy a német-francia háborút nem akadályozta meg. Ma már tudjuk, hogy azt Angliának semmiféle minisztere sem tehetné volna, sem a harezias Palmerston, sem a minden lében kanál Russel. Granville, igaz, nem volt sem harezias, sem pedig mindenbe avatkozó. De ez nem hibája volt, hanem ellenkezőleg, érdeme.

Pitt kérdéskéntén egyszer, mi a leglényesebb tulajdonság egy miniszterben, azt felelte, hogy nem ékesszólás, nem ismeret, nem munkásság, de — a türelem. Már pedig tagadhatlan, hogy Granville lornáln különösen ez a kellék volt meg.

S ezt elismerte Anglia. Egy róla szóló angol tanulmányban olvassuk ebből az időből a következőket:

«Hevesvérű vagy zsémbes alkudozó csaknem egész bizonyosan bajba kevert volna bennünket a múlt években Amerikával és Oroszországgal s hihetőleg Francia- és Németországgal is. Könnyen haragra lobbanó vagy hirtelenkedő vezér, rövid időn nyílt lázadást idézett volna elő a lordok házában. Az emberek ismerete s előítéleteik eltérése, némi képesség azoknak kifigurázására, bizonyos csipős elmeél: a leglényesebb dolgok ily gyülekezetben. A tiszta jószág és előzékenység magában véve még nem elegendő. Szilárdaságnak is kell lappangni alatta. És e tulajdonság épen nem hiányzik Granville lornáln. Nála bizonyos csipősség vehető mindig észre, még legméresebb szavai között is. Diplomáciai jegyzékváltásai tanuskodnak szólási hatalmáról. A legmegnyerőbb udvariassággal képes ellenfelet lefegyverezni, látszólag a legrokonszenvesebb szavakkal szurja azt kereszttül. Speciális tulajdonokban és szellemiadományokban több kollegája fölülmulja Granville lordot, de államférfi vérmérsékben és parlamenti ügyességben senki sem előzi őt meg, de még nem is közelíti meg Gladstone miniszteriumában.»

A külpolitika vezetésében az 1880-tól 85-ig terjedő időszakban kevesebb volt a szerencsése; de nem azért, mintha államférfi ereje vagy diplomáciai ügyessége megapadt volna, hanem egyenesen azért, mert Gladstoneval szemben gyenge volt s őt engedte intézkedni a szorosan véve ő reá tartozó ügyekben is. Tudjuk, hogy a Bosznia és Hercegovina megszállására vonatkozó híres «Hands off!», mely oly éles ellen-

tétet keltett monarchiánk és Anglia között, nem Granvillenak, hanem Gladstonenak volt egy ellenzéki korában elhírtelenkedett szava, melyért aztán az utóbbi kért formális bocsánatot is, mikor később kormányra került. A tengeren túli gyarmatosítás kérdésében ismét Németországgal következett be veszedelmes feszültség. Bismarck úgy találta, hogy a szárazföldi hatalmak között lenni a legelsőnek nem elég, a tengeren is első rangra kell törekedni. Ez az első rang pedig eddigelé Angliáé, ki azt feltételesen őrzi s gyanús szemmel nézi a német birodalomnak különösen afrikai terjeszkedéseit. Meg is kísérelti hát akadályokat gördíteni törekvéseinek útjába, a mi Bismarck részéről fulminans jegyzékváltásra vezetett. Granville elmésen, finoman válaszolt, s megvédelmezte diplomatai hírnevét, de a német kancellár vasakarátával szemben egyebet ki nem vihetett.

Még siralmasabban ütött ki Angliára nézve az Oroszországgal Afganisztán miatt kitört viszály, s ha az angol külügyi politika ez időből sikerről beszélhet, az főként Egyiptomra értendő, a hol kiirthatatlannak látszó gyökeret vert az angol befolyás, miután Granville egyiptomi politikája a rá következő Salisbury-kormány által is teljes mértékében elfogadtatott.

Gladstonenak 1886-ban lemondott utolsó kabinetjében Granville lord már nem vállalta el a külügyi tárczát, melyet Rosebery lornálnak engedte át, ő maga a gyarmatok ügyeinek vezetését vállalta el. Az általános választásoknál szenvedett vereség után úgy ő, mint Gladstone, megvált hivatalától. De míg ez utóbbi bámulatos kitarással folytatja agg kora dacára is a harcot, addig Granville, mondhatni, egészen nyugalomba vonult s nem szerepelt úgy, mint annak előtte mindig, mikor a liberálisok kisebbségben voltak, szellemes és ragyogó beszédekkel a bankettek és négyüléseken. Csendesen hamvadt el, mint az égő gyertya.

A SZENTSÉGTÖRÖK.

Ballada.

Zord éjszaka állnak prédára haramják,
Fegyver-öve villan, hegyi ösvény a les.
Kondítja a szél a kápolna harangját:
Utas! tódvöt e helyről futva keress! . . .
•Föl! tépd ki garázda nyelvet a kofának!
Szieszeg a kapitány, s lefoszítik a zárat.
Lépesőn, kiszakadva, lezörg az ütő.
•Hah! így is elárl! mond, s bosszuja nő.

•Üszköt bele! fujjon lármdája a füstbe!
Jelt majd nem ad újra, ha dúlja a láng:
A kincses utast ha kezünkről elűzte:
Égjen vihar-éjben fáklyája gyanánt!
S haramja kezében már lobban a csóva . . .
•Állj! a mit elorzott, térítse adózára.
Templomba jerünk! röhhög a kapitány.
•Ur testihez! ordit, s beront a zsvány.

Szentélyben a kegyteli Szűz-anya képe
Kis lámpa derengő fényben áll.
Áldott mosoly ajkán, szemé tiszta egébe
Művész kezek isteni ihlete száll.
Bár földi virág, ám oltatva be égtül,
És isten a gyermek, kit szüle gyümölcsül,
S míg lába a kigyó fejére tipor:
Néz szemtelen arcczal rá a lator.

•Hah! átok ez asszonyon! egy sincs soha áldva!
Dörg rá iszonyúan a haramja vezér.
•Mind gyűlölet anyja a nő, pokol átká,
Ám legfeketébb te, hazug szüzi vér!
S öklében a fegyver már sujtani villant,
S reszkette megállt . . . a kép rája lepillant.
Áldott mosoly ajkán, könny tiszta szemén,
S az térde omol dühe fergetegén.

Lelkébe sugárz a szűz anyali képe,
Im melyet az ég csoda fényével övez.
•Én vertem a gyilkot szivedbe s övedbe,
Arcod' ki elorzá, — hogy vele vessz!
S ha férfi, ha nő: mind meghalt, boszum' oltva,
S él arczod, ez oltár képül azóta!
S mint akkor, utolszor: szemed oly szeretőn,
Hűn nyngszik e véres, ez ősz hajú fön! . . .

•Nézd már, veri mellét, — pap lett kapitányunk!
— Félő vala keblem, s hű tiszta szíved!
•Szépet tesz a képnek! . . . no ilyet sohe láttunk!
•S amaz ifju az égnek örökte meg . . .
Gyilkos szerelem, hajh! . . . hagyj halom utánad!
Szent szűz! csak ez egy szót mondd sügva: Bocsánat!
•Szentség, kehely itt, — törd azt is nosza szét,
Már megbabonázta, elvette esztét! . . .

•Hej, vissza, pokolra, — porba, zsványhad!
Térde előtte, — szerelmem előtt!
•Ej, még ne örülj úgy kent képü babádnak;
Kozpréda, megosztjuk — bár festve, — a nőt!
•Hah, ront a vezér nekik, és a haramják
Gyilkos dühvel egymást koncezta kaszabolják.
Megdördül az ég rá, s villám veti szét
A rettenet ádáz, vérfojte helyét.

BARTÓK LAJOS.

A VASUTI IGAZGATÓ ÚR.

Rajz.

Írta: P. Szathmáry Károly.*

A közúti vaspálya egyik fordulójánál várakoztam a czéloomnak megfelelő kocsiira.

Az út fordulójánál állott egy torzonborz, ősz emberke, füléig behuzott fekete báránnyal süvegben, vézna termetű a nehéz szürke daróc-köpenyeggel, mely vargát kezderzőt fakó topánjából alig engedett látni valmit. Kérges tenyerei egyikében vörös makrapapját, másikában egy hegyesvégű papálczát szorongatott, melylyel a vasútnak azt a nyelvecskéjét tásztította, hol jobbra, hol balra, mely a kocsi járását irányítja.

Ez a kormányférfi (ne tessék mosolyogni, mert valóban ő kormányozza a kocsi utját), igen komoly embernek látszik. Szemeit, melyek élesen villogtak elő nagy ősz pillái alól, ritkán emelte fel a földről; ritkán vetett egy-egy bodor füstöt kurtaszárú pipájából s ha igazgatói teendőjét elvégezte, visszatért a lámpaoszlop mellé helyezett kis faszékere, hol leülve, nyugodt ábrándozásba látszott elmerülni.

Úgy tetszett nekem, mintha én ezt az alakot egykor, fiatalabb kiadásban, és jobb körülmények közt már láttam volna, és kíváncsiságomnak nem tudtam ellentállani, hogy meg ne szólítsam:

— Ugyan bizony, bátyám uram, — kérdém, — nem terhes ez a maga hivatala?

— Biz öcsém ez nem is valami mulatságos, — mondja az öreg azon az éneklő hangon, melyről eredeti székely embert rögtön fel lehet ismerni, és e közben bizonyos méltósággal emelte fel reám sötét szemeit, melyek bozontos szemöldöke és sűrű szempillái alól mintegy léczkerítésen át villantak felém.

— Ni ni, — mondtam, — hiszen kegyed Dacsó Gergely bátya! Csakugyan nem csalatkoztam; midőn első pillanatra felismerni véltem.

Az öreg valamivel barátságosabban tekintett felém.

— Én csakugyan az vagyok, a ki vagyok, — felelé, ősz hajuszán nagyot simítva, — de hát honnan ismerhet, ha szabad eképen neveznem, öcsém uram engem; Székelyország messzi van ide!

— Hát már nem emlékezik Gergő bá arra a legfiatalabb honvédtisztre a Bem táborában, a kit «kis bakának» szokott volt híni és a kivel annyiszor énekeltek együtt: «Ez hevít föl a csatára?»

— Ne te ne; a hajt én bizony kezdek már egy kissé emlékezni! De hát régen volt biz az; azután meg a vén cigány mindennap egy nótát

* A jelen közlemény nemrég elhunyt jeles írónak, lapunk buzgó munkatársának kéziratban hátrahagyott s eddig még kiadatlan műve, melyet néhai barátunk nem sokkal halála előtt adott át közlés végett lapunk szerkesztőjének.

felejt. Haj! Haj! Dicsőséges napok voltak azok, — folytatá lelkesültebben az öreg, — a kis ezüst koszorút még most is itt viselem a szívem felett a piros pántlikával, — csakhogy befelé fordítva. Mert hiába, — mondja csaknem sottogva, — az embernek sok az irigye és ha azt az érdem-jelt, melyet az öreg Bem apó tűzött oda a szívem fölé, kivül viselném, még lelopna onnan valamelyik csirkefogó. Pedig hát meghagytam eskü alatt a Mariska leányomnak, hogy ha meghalok, ki ne felejtsek a koporsómból, hanem épen oda tegyék, a hol egykor volt, a huszár atillámra a második sujtás fölé.

— Szép dolog Gergő bá, hogy így megőrizte azokat a régi, dicsőséges emlékeket. De hát mondja csak, hogy jutott kegyelmed olyan megszűröl épen ide?

— Hm, — dörmögé szomorúan az öreg, — nem lehet azt ilyen rövid idő alatt elbeszélni; hanem, ha a régi ismeretség jussán egyszer úgy kilencz óra után fölkeresne kedves öcsém uram: akkor egy kis jó öreg szilvórium mellett elbeszelném a dolgot. Nagy sor ám az; olyan, mint az Ábrahám lajtorjája, csakhogy jó magam nem felfelé mentem rajta, hanem a mint látbatja, lefelé! . . .

Egy kis szünet után folytató:

— No de hát így is jól van; innen már nem eshetem lejjebb, csak a föld alá!

— Én bizony megkeresem Gergő bá; csak mondja meg, hogy hol van a lakása?

— Az bizony egy kissé távol van ide, ott az «Istensegits»-utczában, 13. szám alatt. Könnyű ott engem megtalálni, mert az emberek ott ismernek és a billétem is fel van szegyezve a szobám ajtajára.

E pillanatban egy csinosan öltözött 7—8 éves szőke leánya szaladt oda az öreghez és azt a barna, kérges kezét megesókolta.

Az öreg Dacsó Gergely a kis leány fejére tette kezét és miközben ősz pillái alá könyök gyűltek, ünnepélyes hangon mondta:

— Ez az én drága kis leányom, az én kedves Mariskám, egyetlen kincsem a földön!

— Édes atyám, az iskolába megyek, — mondtá kellemesen csengő hangon a szép kis leány, — erre felé jöttem, hogy lássam édes atyámat.

— Jól van, jól, — dörmögé az öreg és elkezdett zsebében keresgélni, honnan nagy bajjal két krajczárt kerített elő és odanyújtotta kis leányának, — végy magadnak egy kiflit vagy almát; de azután jól tanulj ám! — mondtá leirhatatlan szeretet hangján.

— Jól tanulok, édes atyám, tegnap is «jelest» kaptam! mondtá élénken a kis leány, és atyja kezét újra megesókolva, kezében a két krajczárral és a hóna alá szorított könyvekkel elisietett.

— Van esze és szive ennek a gyermeknek, — mondtá büszkén az öreg, — node nem is szabad hiányt szenvednie semmiben! Én már, ha nincs egyéb, beérem a száraz kenyérral is; de Mariskának ne hiányozzék semmi sem!

Közeledett a kocsik, melyre fel kellett ülnöm s az öreg hivatalos komolysággal a vágányhoz lépett, hogy pályezájával azt a kis vasnyelvet helyére igazítsa; én pedig oda kiáltottam neki:

— Hát a vizontlátásra szombaton este, Gergő bá!

Az öreg helybenhagyólag intett fejével s hivatalos teendőjét méltósággal elvégezve, visszaült nézve az előtte fekvő érintetlen eledelre, melyek kevésbé érdekelték, mint a pálinkás czilinder, mert ez utóbbiból már hiányzott egy pár üjnyi.

— No, csakhogy itt van! — kiáltá fölgorva és élém sietve, — már azt hittem, hogy nem is jön el.

A következő szombat estén, ígéremhez képest, csakugyan fölkerestem az öreg urat. Jól neveztek el az utczát Istensegits-utczának; mert csakugyan kivált este vagy éjjel szüksége volt az embernek az Isten segítségére, részint az ott uralkodó sár miatt, részint az élet- és vagyonbiztonság rovására ott elő-hátra döngög gyanus kinézésű alakok miatt, a kik bizony nem nagy bizalmat költöttek fel az emberben. De törrel ellátott jó vastag botomat kezűgyben tartám és az utczában gyér világot hintő pár lámpa fénye mellett végre reá akadtam a nyomorult kinézésű házra, melynek kapuja fölött a baljóslatú tizenhármasszám feketéelt.

Beléptem és végig mentem a folyosón, melyet egyetlen olaj-lámpácska gyéren világított meg; szerencsére épen a lámpa mellett akadtam reá arra az ajtóra, melyen egy névjegy volt fel-szegezve e felirattal: «Dacsó Gergely 1848-iki honvédhuszár főhadnaggy, most közúti vasúti igazgató.»

Nem tudtam megállni, hogy e furcsa czimen el ne mosolyodjam; később tudtam meg, hogy Gergő bácsi nem szédelőg czimje kiírásában; mert azt a szerény hivatalnokot, a ki a közúti vaspályán a sin nyelvet előre- és hátra tásztigatja, csakugyan igazgatóknak szokták nevezni.

Kopogtattam és Gergő bácsi recsegő «szabad» kiáltására benyitottam a szerény hajlekba.

Igénytelen petroleum-lámpa világította meg az 5—6 ölnyi tért, melyet a szoba magában foglalt. Legerősebb sugarait természetesen magára az asztalra vetette, mely durva, de tiszta abroszszal leterítve s egy előkészített lakoma szükségleteivel volt megrakva: egy darab sajttal, számalivall; mellette jó darab barna kenyérral, melyek fölött, egy «szerémi ó-szilvórium 1862» felirattal ékesített hosszú és teli czilinder díszelgett. Az asztal csak két személyre volt megterítve és a szoba három székéből kettő melleje is volt állítva, melyek egyikén Gergő bácsi ült.

Különbön az egész kis helyiség két ellentétes és egymástól elitő rész képezett. Fenn a baloldali legkényelmesebb szögletben csipkélés és nemzeti szalagokkal díszített fehér függönyös ágyacska állott; előtte régi alakú sárgaréz kihuzókkal ékített, fényes fiókos szekrény, tetején öltöző szerekkel; fölötté tükörrel és két kis arany ráms képpel, melyek egyike Gergő bácsit ábrázolta fiatal korában, a vörös zsinóros honvédatillában; másik egy bájosan mosolygó fiatal bolygót, kit a föléje akasztott gyászfátyolcsokor elhalt nejeül jelzett. Még egy csinos rézveretes láda volt ezen az oldalon, kiegészítve a szobának bal oldalon felhalmozott összes fényűzési czikkeit.

Igaz, hogy azután a jobb oldalra annál kevesebb jutott: a szögletben egy pipatartó, tiszteletben megvénült selmezi pipákkal; a földön néhány jobb időket ért palaczk és czilinder, s az udvarra nyíló egyetlen ablak alatt, tehát nem valami szerencsésen választott helyen, egy durva munkájú gyékény-kanapé, fölhajtott részén egyetlen kék czihájú párnával, melyhez a takarót Gergő bácsi hivatalos durva szűre képezte, hosszában végig vetve az úgynevezett ágyon.

Mint a függönyös ágy lebecsátott függőyei tanúsíták, a kis Mariska már átadta magát gyermeki boldogító álmának; s az öreg vasúti igazgató egyedül ült a nagy pálinkás üveg szomszéd-ságában, két kezére horgasztott fejfel szemében volna vele a világ végére is, nemcsak Törökországba. Mikor azután az öreg úr pasává lett, én nem akartam törökké válni, hanem elmentem Kossuth apánnkal Kiutáhiába, onnan pedig a hosszú diadalút után Amerikába . . . Nem mondom, hogy épen koplaltam volna; mert ép-kéz-láb ember voltam s nem irtóztam a dologtól: de bizony annyira nem mehettem, hogy uti költséget szereshettem volna visszafelé; a

— Hát még a székely, hisz az szűlte a magyart, — mondtá élénken az öreg, — no de csak hogy itt van, már most tessék leilni; beszélgethetünk bátran; mert ez az én drága kincsem, az én aranyos Mariskám, úgy kifárasztja magát a játékban, hogy a mint vacsorája után esteli imádságát előttem elmondja és megésökol a lelke: azonnal behunyja szemeit és reggelig, mikor kávéját elkészítém, abban az egy helyében úgy alszik, mint a bunda. Nem költené fel a lelkemet talán még az ágyúszó sem; legalább a minap, a mikor ide a negyedik ház elégett, semmit sem tudott róla, pedig úgy trombitáltak a tűzoltók, majd megrepedt az embernek a füle dobja. De mit is beszélék én ilyen haszontalan-ságokról? Bocsássunk előre egy kupiczával ebből a jó szerémi szilvóriumból, aztán lássunk hozzá a vacsorához.

— Köszönöm, Gergő bá, — mondtam a ré-szemre tett pálinkás pohár nyilását befogva, — de én nem élek vele.

— Hát azután mit szokott inni? — kérdé csaknem mérgesen az öreg, — és mért nem mondta meg nekem előre, hogy keríték vala sert, vagy bort, mit jobban szeret.

És e szavakat éles hangon, csaknem haraggal ejté ki.

— Sohase nyugtalankodjék, bátya, — felelé, — én csak vízzel szoktam élni.

— No akkor ugyan sajnálom, — mondtá az öreg lenézőleg, mert itt ugyan még jóra való víz sincsen; de hát majd kerítünk valahonnan.

— Azzal se fárasztja magát, Gergő bá, nem vagyok szomjas, — nyugtatám meg az öreget.

— Már a mi igaz, igaz, — mondtá az öreg, poharat egy hajtásra kiürítve, — én bizony csak eféfével élek. Mert hát mi a bor, meg a sör? Az is csak szesz, csakhogy lórével felelesztve; hát sokkal okosabb, ha az ember annak a kis szesznek a kedvéért, mi azokban van, azt a sok mihaszna levét meg nem issza. Hát tessék ebből a sajtból, meg számalivall; annyit mondhatok, hogy mindkettő jó és ez a kenyér sem rossz, a miért olyan barna. Bizony, ha az én kedves Rozáliám még élne, nem ilyen vacsorával vár-nám az ilyen kedves vendéget, — folytató első-tétült arcczal, — de hát hiában, főzni nem tudok egyebet, csak kávé; azt a drágám kedvéért megtanultam.

— Minden úgy jó, a hogy van, — azt mondja Szent Pál — mondtam, s hogy az öreget megnyugtassam, a barna kenyérből és sajtól jó darabot lekanyarítottam és hozzá fogtam a falatozásához.

— Jaj bizony nem úgy volt az régen; más világ volt az akkor! — sohajtott fel az öreg s a szomorú emléket megint egy pohár pálinkával nyomtatta le. Földbirtokos ember voltam én, habár nem is a nagyjából, de meg tudtam volna belőle becsületesen élni, mikor kiütött a 48-iki forradalom és mennem kellett; habár jegyben jártam Baróty Katiczával . . .

— Szép jövendő és boldogság állt előttünk; de hát hiában, a haza hívott és menni kellett. A hadjáratról nincs mit beszélnem; mert azt öcsém uram ép oly jól tudja, mint magam; azt is tudja, hogy Bem, az «őreg bá» kitüntette; én pedig annyira imádtam, hogy elmentem volna vele a világ végére is, nemcsak Törökországba. Mikor azután az öreg úr pasává lett, én nem akartam törökké válni, hanem elmentem Kossuth apánnkal Kiutáhiába, onnan pedig a hosszú diadalút után Amerikába . . . Nem mondom, hogy épen koplaltam volna; mert ép-kéz-láb ember voltam s nem irtóztam a dologtól: de bizony annyira nem mehettem, hogy uti költséget szereshettem volna visszafelé; a

— De hogy nem, Gergő bá, — mondtam, ha-

helyett ott túrtam a földet Jowa státusban Uj-házyékka együtt. Sanyarúan éltünk, — folytató egy újabb pohár leöblítése után, — túrtuk a földet, mint akármelyik rabszolga; de nem a munka okozta a bajt, hanem a hazavágyás, mely miatt sokan elpusztultak mellőlem, kik nem tudtak azzal az idegen klímával megbarátkozni. Én is ebben a betegségben szenvedtem és a mint annyira tudtam vergődni, hogy kemény munkával az útravalót megszerezhettem és hirt vettem az amnesziáról: egy percig sem tudtam ott maradni tovább; hazakergetett a honvágy.

Erre újabb egy pohár felhajtása következett és az öreg keserű sohajással folytatá:

— Megérkezve a Székely-földre, ősi kuriátomat elpusztulva, csekély földbirtokomat elhanyagolva és adóval terhelve találtam. Baróty Katicza megunt a várakozást és férjhez ment. Nem találtam magamat otthon a hazában; az sem volt, mivel fölszereljem birtokomat, felépítem házamat; hát én bizony eladtam potom áron, nehány száz forintért. — Azután beállottam tisztartónak egy nem igen jó hírű földesúrhoz...

Ezt a visszaemlékezést a kora öreg ember újra egy pohár pálinkával öblítette le. De ezután arca kiderült és valami különös világosságot nyert, mint valami elragadtatott buzgó hívőé, ki előtt égi látomány jelent meg.

— Itt ismerkedtem meg az én soha el nem felejthető kedves Rozálimmal, ki szép és jó volt, mint az angyal, de biz' a' hajt csak olyan szegény, mint az ördög: bántam is én azt; csak hogy szeretett és feleségül jött hozzám; mint egyszerű falusi tanító leánya még jó partienak tartott engem. Az is voltam, mert volt, mit együnk, és azután Rozálit teljes lelkemből, igazán szerettem. Erről az oldalról nem is volt baj; mert boldogan, békességben éltünk, mint egy pár galamb... de földesurammal sehogysam tudtam kijönni... olyan «új-földesúr»-féle volt ez, ki miután őseire nem lehetett büszke, vagyonára volt az, alattvalóit kutyaának tekintette, a mit én sehogysam tudtam nyakas székely természetem mellett eltűrni. Egy ízben kipiszkolt a mezőn a béresek és napszamosok előtt; mire aztán bennem is felbuzgott a székely vér; oda szóltam neki s nem is hagytam rajta egy krajczár ára becületet. Nekem is acsarkodék vala, de én pálczámat felemeltem és bizonyára mondom, hogy ha közelebb jö hozzám, a piros frakkját kiporozom vala. Ez már az örege nézve újra oly keserű emlék volt, melyet egy pohárkával le kellett nyomtatni.

— El kellett hagynom állásomat! — folytatta azután — és igen szomorú napjaim következtek, mert Rozálka épen egy kis fiuvál ajándékozott volt meg és gyermeke ápolásán kívül alig lehetett valami egyéb munkájára számítani. Az a néhány száz forint, melynek még birtokában voltunk, egy esztendő alatt végleg elfogyott; valami hivatal után kellett nézmem, s feljöttem ide a fővárosba hivatalt keresni. Az bizony egy-kissé nehezen ment; utójára is a megyénkbeli képviselőkhöz kellett fordulnom, ki azután nagy utánjárással becsinált egy ügyvéd ismerőse mellé, holmi iródiák-felének. Bizony nem volt fényes állomás; mert reggeltől estig kellett kaparnom és csak egy forintot kaptam napjára, melyből szállásnak, ruházatnak és élelemnek ki

kellett telni. Egy újabb pohár pálinka felhajtása jelezte, hogy az öreg élete még szomorúbb korszakának elbeszéléséhez közeledik.

— Szegény Rozálka segített nekem, a hogy tudott; fizetésért varrt, mosott; de közéjött kis fiunk halála; a bánat, a temetkezési költség és elvégre, mikor ez a kis ártatlan teremtes megszületett; a szegény asszony annyira elgyengült, hogy többé el nem hagyhatta az ágyát. Őt is kivittem a kerepesi-temetőbe; de azután olyan bánat lepett meg, hogy nem voltam képes teljesíteni irodai szolgálomat és bolond fővel arra gondoltam, hogy elveszítsem magamat... Ez a kis angyal még is visszatartott, mert arra gondoltam, mi lesz belőle, ha én is elpusztultam? Az ügyvédnek, kinél irnokoskodtam, megessett a szíve rajtam és becsinált ide a közüti vaspályához konduktornak. A kis Mariska mellett dajkát

A SZEPES-CSÜTÖRTÖKHELYI ZÁPOLYA-KÁPOLNA.

kellett tartanom és kettőjüknek oda adtam egész fizetésem, magamnak csak egy pár krajczárt tartván meg száraz kenyérré — no meg egy kis pálinkára.

És mintha csak ez juttatta volna eszébe, megint megtöltötte poharát és egy hajtásra kiürítette pengéig.

— Nem lesz sok ez az ital, Gergő bátya? kérdém, — miután észrevettem, hogy az öregnek a nyelve gyöngön kezd váltani és feje is fokonyként nehezedik.

— Oh jó! Ez tartja bennem a lelket! — felelt az öreg; ha ez nem volna, nem tudnék az igazgatói hivatalnak megfelelni. Mert hát arról a másik hivatalomról, — folytatá akadovva, — utójára is le kellett mondanom; mert sehogysam tudtam megtanulni, hogy hova kell kék, sárga, vagy fehér czédulát adni és annak az ördögös czéduláskának melyik szegletét kell

az átadásakor leszakítani?... Az ellenőrök utójára addig veszekedtek, pöröltek velem, hogy végre sem maradt egyéb hátra, mint ezt az igazgatói állomást elfoglalnom... No de hát így is jól van — folytatá egyre alább horgasztott fővel és mind jobban akadozó nyelvel; — megélek én ebből a fizetésből is... Mariskának nem hiányzik semmije: tudom, hogy derék leány válik belőle!... Csak egy gondolat bánt... mi lesz akkor ebből a szegény gyermekből, ha én nekem, akarva nem akarva, itt kell hagynom ezt a nyomorúságos földet?...

E szavakra nehéz könyök gyűltek ősz pillái alá és mintha csak szégyenelne elérzékenyedését, lehajtotta fejét asztalra helyezett két karjára és nem is emelte fel onnan többé... elnyomta a szesz ereje és az álom.

Egy percig haboztam, mitevő legyek, miután egyedül maradtam ura a helyzetnek; de azután beláttam, hogy nem tehetek jobbat, mintha a teljesen eszméletlenné vált öreget kemény ágyára lefektettem. Megtettem; betakartam durva köpenyével és elfújva a kis petroleum-lámpát, elhagytam a szomorú hajlékot.

Kivánsi voltam reá, hogy a tegnap esti tulságos pálinka-élvezet nem tette-e az öreget hivatalképtelenné; és másnap — úgy is arra kelletvén mennem — első gondom volt, hogy állomáshelyére tekintek.

Ott állott az öreg szokott helyén és méltósággal teljesítette «igazgatói» teendőjét; azután komolyan lépdelt vissza kis székéhez és szokott egykedvűségével hajtotta le fejét két tenyerébe.

Azóta is ott látom mindennap, hasonló foglalkozásban; szürke köpenyéből néha kikandikál a pálinkás butykos, mely legvalószínűbb oka volt annak, hogy az öreg úr leszállott egészen a közüti vaspályára igazgató-ságáig!

A kis Mariska is föl-fölkeresi állomásán, midőn iskolából jö, vagy iskolába megy; és a mint pár izben észrevettem, az öregnek mindig van számára pár krajczárja, a mit drága Mariskájának kifire, almára adjon.

Meddig maradhat meg ez utóbbi állomásán, és mikor cseréli azt fel a vasúti vonal végén lévő kerepesi-uti sokkal csendesebb hivattal? azt valóban nem tudom.

De még kevésbé tudom azt, hogy mi lesz akkor az ő kedves, drága leányából, a csinos kis Mariskából?

A SZEPES-CSÜTÖRTÖKHELYI ZÁPOLYA-KÁPOLNA.

Hazánk középkori műemlékei között kiváló helyet foglal el a szepes-csütörtökhelyi kettős-kápolna, melynek rajzát ide itt közöljük. Sorainknak nem annyira a műemlék pontos leírása és beható ismertetése a czélja, mint inkább olvasóink körében figyelmet gerjeszteni e nevezetes építményünk iránt, melynek stílszerű restaurálása immár elodázhatlanul lön.

E kápolna a helység plébániatemplomának déli falához van építve, még pedig oly magaslaton, mely az egész városkát uralja, s ezen kiváló építmény nemes arányait már távolról teljes szépségökben élvezni engedi.

Már az ötvenes években magára vonta a szak-ferfiak figyelmét a szepes-csütörtökhelyi kápolna, s *Merklas Venczel* néhai löcsei gymnáziumi tanár, mint a műemlékek fentartására alakult bécsi központi bizottság levelezője, fölmérte, s érdekes, részletes rajzköszövényében ismertette a bizottság folyóiratában.

Hazai műtörténezeink is előszeretettel foglalkoztak a szép arányú középkori építmény multjával és leírásával. Így a többi között *Ipolyi* követhetőképen ismerteti: «Dicső királyunk Mátyás kedvencének, a hatalmas *Zápolya István* nádor és szepesi grófnak neje, *Hedvig* hesszeni hercegnő, véletlen súlyos betegségbe esett. Jám-bor lélekkel tesz fogadást, hogy ha az ég meg-

segíti, dús kincseiből nagy-szerű és remek két kápolnát emeltet; egyiket a szepes-csütörtökhelyi régi monostor mellett saját mauzoleumául, a másikat a szepes-váraljai dóm mellékhajójának oldalánál, férje, a nádor temetkezése helyéül. De még meg sem kezdték a munkát, mire a kérelhetlen halál ötlet utólrerte. A fogadás azonban állott. Csak hogy a művet a dús hagyományból most *Zápolya* kedves hive, *Mariássy István*, Szepes- és Sáros várának kapitánya, építette, oly bámulatos művészi fényvel és esinnal — *miro opere* — mond a történelmi följegyzés, — hogy nem tekinthe alabastrom szobrait és remek festményeit, melyeknek ma már csak hűlt helyét, vagy csak töredékeit látjuk, maga az építészeti mű maig hazai gothikának legtekélyesebb s elragadó szépségű kevés példányai közé tartozik. Ben-nök azon műépítészeti eszményét teljesen kivive és megtestesülve találjuk, s azon hatás, melylyel a nem műértőben is a magasztosnak és fenségesnek érzetét felkelti, tanúsítja, hogy a művészet mily magas fokán állanak.»

Schultz Ferencz, hazánk korán elhalt lelkes műépítész, a ki Európa nevezetesebb országainak műemlékeit fölkeresve, tanulmányozta, szintén foglalkozott e kápolnával. Hát-rahagyott rajzát a műemlékek országos bizottsága két év előtt szerezte meg rajzátára számára.

Nem lesz talán érdektelen fölemlítenem e műszaki fölvételek között a szepes-csütörtökhelyi kettős kápolna legrégebb, mondhatni eredeti tervrajzát, melyről egyik értekezésében a közelebb elhalt *baró Schmidt Frigyes* bécsi építészeti fötanácsos emlékezett meg. E rajz pergamenlapon a bécsi építészeti páholy (*Bauhütte*) régi kéziratgyűjteményéből maradt reánk s jelenleg a császári képzőművészeti akadémia rajzárában őriztetik. Nagyon csekély eltérés mutatkozik ezen eredeti tervrajz és a kivétel között, s így a kápolna tervbe vitt stílszerű restaurációjának a megbízandó építésznek irányadó támpontokat szolgáltathat.

Nemcsak az idő vasfoga, hanem többszörös veszedelem is, melyeket elviselni vala kénytelen, oly nyomokat hagyott e műépítményünkön, hogy, — mint már bevezető soraimban említém, — annak helyreállítását halogatni annyi, mint a becses műalkotást, őseink liberálisának és műszeretének eme hangosan szóló tanújelét, kitenni a pusztulás veszedelmének. Míg a szepes-váraljai kápolnát főpapi bőkezűség helyreállította: addig a szepes-csütörtökhelyi — alapítványok hiányában — a hazafiak filléreiből egybeborandó alamizsnára van utalva.

Szerencsére az ügy lelkes férfit nyert *Gmü-ter Alfonz* minoritarendi házfőnök-lelkészben, a ki vallásos és hazafias érzeményekkel csüng e

melylyel az erősen megrongált műemlék biztosítását eszközölhetni lehetne.

Jelen sorainkat azon kérelemmel zárjuk be, hogy nemzeti multunk dicső emlékei iránt lelkesülő honfiainkat adakozásra szólítva, a középkori műépítészeti egyik pusztulásnak indult alkotásának, a szepes-csütörtökhelyi kettős kápolnának, megmentésére ne sajnáljuk fillereinket, mert azok nemzeti dicsőségünk és az ősök iránti hagyományos kegyelet számára fognak kamatozni!*

Dr. Csobor Béla.

* Olvasóinktól az e czélra szánt adományokat készséggel elfogadjuk s rendeltetés helyére, fr. *Gmü-ter Alfonz* atyához juttatjuk.

A szerkesztőség.

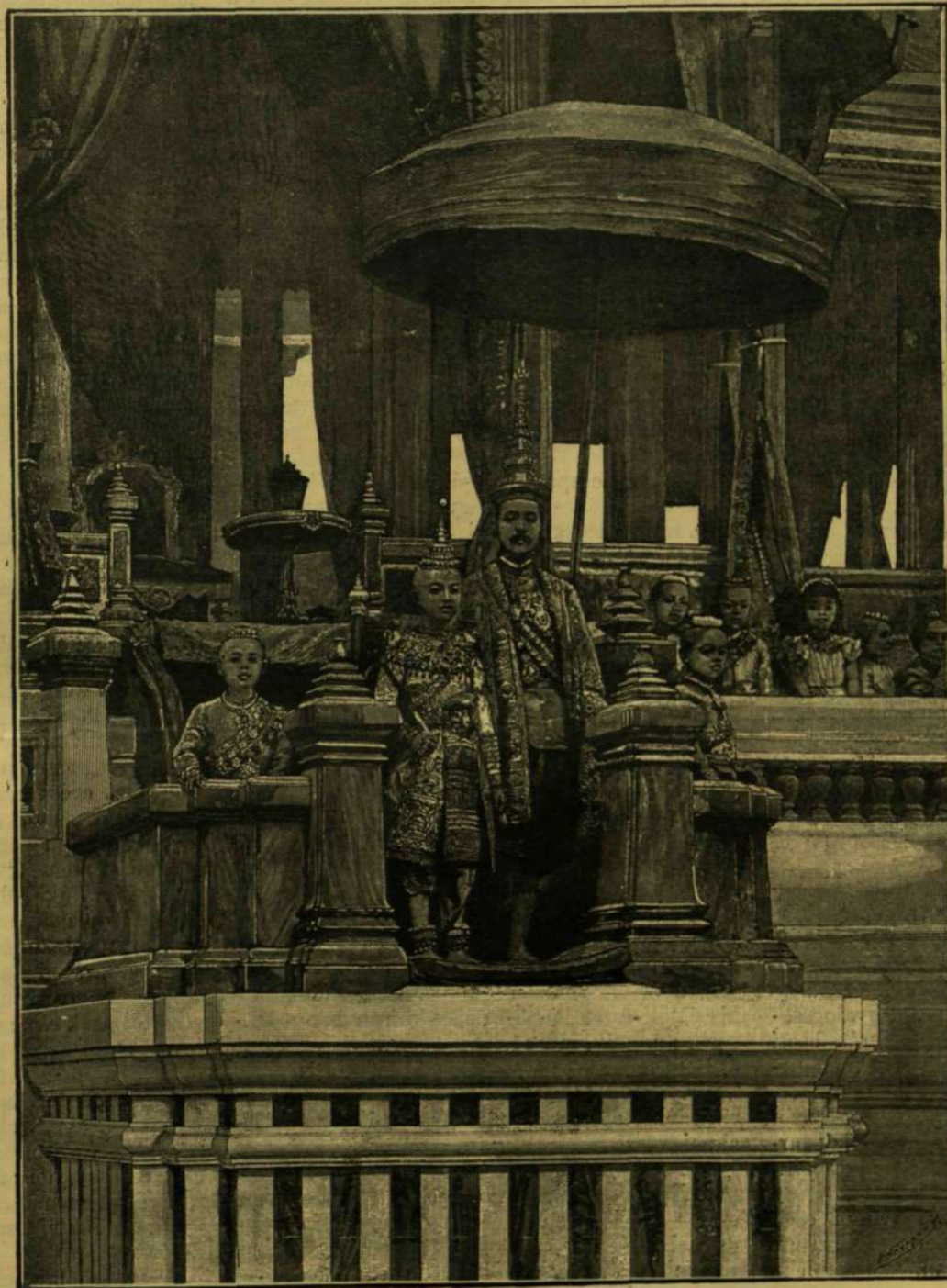
A SIÁMI KIRÁLYI CSALÁD.

Hátsó-India legnagyobb országában Siámban, melyről az európai lapok csak nagy ritkán közölnek rövid tudósításokat, nem régebben nagy nemzeti ünnep folyt le: a trónörökös, kinek nem épen rövid neve *Somdech Phra Papama Oratsadivaj Sojja Mahavarirunio*, nagykorúnak nyilvánították. Az ünnepnap január 22-én, csütörtökön történt, Bangkok fővárosban, ugyanazon nap, midőn a herczeg 14-ik életévét betöltötte s ez alkalommal a nagy kiterjedésű ország minden részéből, a kínai határszélén fekvő Luang Prabangtól, a maláj felszigeten levő Kedáig megjelennek az ország előkelői és főbb hivatalnokai. Erről a nevezetes és egészen sajátos nemzeti ünnepről Black angol konzul fényképe után bemutatjuk a föjelenetet s közlünk az ünnepről némi részleteket.

Siámi szokások szerint a fiugyermekek fejét rendszeren leborotváltják s csak a búbon hagynak meg egy csomó haját, melyet a 14-ik év betöltésekor ünnepiesen vágnak le, annak jeléül, hogy most már minden gyermekeskedéstől meg kell válnia. Ezt a szokást a trónörökösnek is követnie kell, s ezért volt a nagykorúsítási ünnep épen most. A főünnep a királyi palota udvarán ment végbe hol egy hatalmas templom-épület előtt az egybegyűlt főrangnak számára külön pavilonokat állítottak fel, melyek falai hófehérek voltak, ablakai aranyos sárgák, tetői zöld és

kék színűek, a templom felett ezenkívül magas csúcsos épület és aranyos toboz alakú díszítések. Az udvar közepén mesterséges dombot készítettek a Meru-heggyre emlékeztetőleg, mely az ind mythologia szerint Siva istenség szentelt lakelye. Ezt a dombot ezüstös fényű anyaggal vonták be, de a mellett sokfélekép földszített virágokkal és különféle anyagokkal. Alul növényekkel borított barlang volt, szent vízzel, melyet palackokban hoztak India négy szent forrásából, hogy a hét faragott sárkány torkából ömöljön le az ifjú herczeg fejére.

A királyi udvarnokai és testőrsége kíséretében, trombitaszó harsogása mellett, jött le a palota lépcsőin. Gazdagon csipkézett nagy napernyőt tartottak felette s azután a siámi nemzeti hymnusz játéka mellett palankinban hordozták körül a térségen egy pagodaszerű épületbe, a hol teljes királyi öltözetét vette fel, arannyal és

A SIÁMI TRÓNÖRÖKÖS NAGYKORUSÍTÁSA. — A király bemutatja a trónörökösét híveinek.

drágakövekkel telt ruhát s gulaalakú koronát, melyet képünkön láthatunk. Csakhamar ezután szintén palankinban lehozta a trónörökös is az udvarnokok, kik ez alkalommal drágakövekkel megrakott nagy legezveket tartottak kezükben. A herczegre ezüst csipkézettü és gyémántokkal megrakott ruhát adtak s fejére egy kis gulaalakú főveget, mely egészen eltakarta a fejéből levő haját. A herczeg a király mellé állott, míg a királyi ház többi tagjai, köztük egy esinos kis leány hosszú hajjal s oly sok arany- és drágakő-ékszerrel, hogy csaknem lerogyott alatta, oldalt foglaltak helyet. Az ország főemberei rangfokozat szerint egymástól vonultak el a király és fia előtt, mindannyian háromszor hajtották meg magukat s hűségi esküt tettek a trónörökösnek. A király, ki *I. Szułankorn Somdeks Phra Paramind Maha* név alatt, 1868 okt. 1-én lépett a trónra, csak 1853-ban született s így aránylag még fiatal ember.

A hódolás megtörténte után valódi keleti pompájú körmenet alakult. Legelől mentek licitorok zöld és bíborpiros öltözetben, utána a bírodalomban lakó különféle nemzetiségek (laos, malaji, karen, tungu, pegnan, mon stb.) képviselői, nemzeti díszöltözetben. Majd több száz leány következett, négy-négy egy sorban, mind fényes egyenruhában, legelől a felnőttek s leg hátul a kisdetek. Utánuk jöttek a király díszes olóval levágta a fia fején levő négy hajfűrtöt s fiát ekkor hóféhér ruhába öltöztették s fekete sisakot tettek fejére. A trónörökös állami egyenruhát vett fel s a körmenettel elment a Meru-hegyet jelképező dombhoz s megöntöztette fejét a szent vízzel s ezután egy más pagodában felöltötte a siami királyok régi koronáját és kardját.

Az ünnepnek ez volt a főrésze, de ezután még számos más körmenet és mulatság rendeztetett, melyben Bangkok mintegy félmilliónyi lakosságán kívül tömérdek idegen vett részt. A nagykörúti ünnep egyúttal a trónörökös kijelölése is volt, mivel minden királynak jogában áll fiai közül utódját kijelölni.

A VIZAKNAI CSATA ÉS VISSZAVONULÁSUNK PISKII.

1849. (Vége.)

Ha valamely dombon avagy magasabb hegyen vezetett keresztül az út: ott biztosan történt valami esel az ellenséges lovasság részére s visszatartóztatására. Az ilyen helyeken makacsan megállunk; az ellenség is megállt; attól tartott, hogy a magaslat megett gyalogsággal is rendelkezünk. A halálfejes derék bécsi legionisták egy párszor ilyen helyeken meghúzták magukat vonesóví fegyvereikkel s jól közébük puskáztak a szvaliszároknak, a kik közül többen lepotyogtak lovaikról; ezekől tehát tartott az ellenség; s gyalogságunk ilyenkor nyugodtabban hátrált.

Folytonosan tudott a *ven sas* valami eselt kieszelni az ellenség meglepetésére. *Ven sas*nak neveztek egymás közt, tréfásan, dícsőemlékű tábornokunkat, *Bemet*.

A *Kenyérmészőn*, *Benczen* közelében, eszelte ki tábornokunk a hadiselek netovábbját, a melylyel az ellenséget nagy zavarba ejtette, sőt minket saját harcsoait is meglepett. Ugyanis a mint a *Kenyérmészőn* vonultunk nagy küzdelemmel keresztül, örömszűzöl arczeal figyelmeztettük egymást, hogy lovas segítségünk érkezett. *Benczen* közelében egy lovas osztályt pillantottunk meg, melynek közepéről nem hiányzott a szokásos lengedező zászló sem. E csapat agyú-lótávlaton jóval kívül állt sorakozva. Láta azt az ellenség is. A *Kenyérmésző* egy pontján, valami halmooskák mellett aztán megálltunk, a hol csaknem egy félóraig tartó erős agyúharcz keletkezett a két hadakozó fél közt. Ekkor történt, hogy egy gránát épen *Bem* mellé zuhant le. *Bercsenyi* Kálmán hadnagunk figyelmeztette tábornokunkat a nagy veszélyre; midőn azonban *Bem* a fészkelődő gránátra pillantott, az szét-durrant. Nem történt semmi baj. Tábornokunknak még a gránátdarabok sem ártottak. Megkezdődött aztán a csendes és rendes hátrálás. Előbb a fennemlített friss lovasság vonult szép

rendben a falu felé; — ekkor vettük őket jól szemügyre s ekkor vettük csak észre, hogy az a hatalmas lovasosztály csupa markotányosokból áll. Leleményes tábornokunk ugyanis, valamennyi markotányosnő a hadsergenél volt, mind lóra ültette; a vizaknai piaczon maradt agyúk s más fogatok elől a lovak hamarosan kifogattak volt s hadsergenél elszállítottak; ezekre a lovakra ültette fel *Bem* a markotányosnőket, s állította őket egy hosszú sorba, közepén egy izmos markotányosnő, mint zászlótartó szerepelt, formalitásból. Fejeiket viritós piros kezkenőkkel kötötte be az öreg, hogy azok piros csákóknak látszassanak. Parancsnokuk is volt egy tűzér altiszt személyében. Mi is neveltünk ez eseten, daczára leirhatatlan fáradságunknak.

Az ellenség nem üldözött tovább. Igaz, hogy *Benczen* községet, miután hadsergenék azon átvonult, *gróf Bethlen* alezredes parancsára lángekba börtöntek, épen mint febr. 4-én *Toporesán*. Toporesánál az ellenség csak a falun keresztül üldözhetett volna; *Benczen* nélkül azonban a falut déli irányban kikerülve, kényelmesen folytathatta volna a harcztot ellenünk. Nem üldözött. — Valószínűleg megszepezt a vitéz markotányosnő-lovassoktól.

Midőn a fennemlített községet elhagytuk s déli irányban *Szászváros* felé fordultunk, mely város már nem volt messze, lassan esteledni kezdett. Alig haladtunk azonban csendesebb lélekzettel egy néhány perczig, a midőn előcsapatunknál egy hatalmas sortűz, azután nagy lármát: «Rajta! Előre! Szürd! Üsd!» kiáltásokat hallottunk.

— Mit jelentsen ez? kérdeztük egymástól. De azért megállapodás nélkül haladtunk tovább *Szászváros* felé, s csak midőn e városba beérkeztünk, tudtuk meg a tüzeles és harczilármá okát.

Egy nagy csapat lándzsás oláh, a kik közt egy századnyi rendesen fellegverkezett határőr is volt, útunkat akarta állni. Az előcsapatnál lévő derék honvéd bajtársaink azonban hamarosan elbántak velök. Egy sortűzeles után, mint az orkán, ugy rohanták meg őket s tűzték ki a városból.

Teljesen be volt már sötétedve, midőn 1849 febr. 6-án, kedden este, *Szászváros*ba beérkeztünk.

Ilyen módon jutottunk mi *Szászsebestől Szászvárosig*.

E küzdelmes hátrálásunk képezte Erdélyben azon harcászati hidunkat, melynek alapján a a későbbi nagy események kifejlődhettek.

A hátrálási küzdelem azonban még nem ért egészen véget.

*Szászváros*on, — miután a szükséges tábori őrség kirendeltetett, — elszállásoltattunk, de szakaszonként, sőt felszázadonként is egy-egy lakásba. — A város alatt, *Szászsebes* felől, egy kis patak folyt le délről éjszakai irányban a Marosba; annak hídjá mellé két agyút helyeztetett el *Bem* tábornok; a hidat pedig felszedette.

Gr. Bethlen Gergely alezredesről, nem egyszer, azon felette téves állítást olvastam, hogy a vizaknai veszített esata után azonnal elvágattott *Dévára*, *Beke* ezredet az eseményekről értesíteni. Ez állítások nem valók. *Szászváros*ról, akkor este — miután hamarosan megvacsorált, — indult el e veszélyes útjára, *gyönyörű fekete arabs* paripáján, s mint még akkoriban hallottam, — nem egy helyen fegyveres és lándzsás felkelők közt vágattott keresztül.

Az éjjeli utáni órákban egy osztály biharmegyei lovas nemzetőr érkezett *Dévről Szászváros*ba. Báró *Kemény* Farkas ezredes küldte őket segítségünkre. Megörvendtünk nekik nagyon; gondoltuk, az ő segítségökkel a nagyszámú ellenséges lovasokat meglegckeztethetjük. Az éj csendesen telt el.

Másnap reggel, febr. 7-én (szerdán) 6 óra tájban, felétek gyorsan sorakoztunk, mivel az egész ellenséges hadsereg, *Puchner* cs. tábornok vezénylete alatt, a város alát érkezett. A bihari lovas nemzetőrök lerendeltettek a felszedett hid mellé elhelyezett két agyúnkhoz fedezetül. Alig egy pár perczel el levonulás után megdördültek az ellenség agyúi; egy gránát a bihari lovasok közé zuhant, a mire azok megfordultak s úgy elvágattak *Déva* felé, mintha soha ott se lettek volna. A nemzetőrök családos emberek voltak valamennyien; s a családos ember nem csatába való.

Lerendeltettünk aztán mi, *Mátyás-huszárok*, a csata színhelyére.

Mi épen abban a nevezetes perczben érkezünk le a város végére, a midőn *Bem* tábornok a két agyú mellett fogsólódott. Szándéka volt az ellenség tömött hadoszlopai közé durrantani egy nehányat. A mint azonban e szándékát végrehajtani akarta, a patakból két ellenséges gyalogkatoná ugrott ki melléje, az egyiket *Bem* lovagkorbácsával indulatosan arzuicsapta, mondván, «Kanailen! die sind meine Kanonen!»

A meghökent ellenséges gyalogok erre visszahúzódtak, de csak egy pár lépésre. Valószínűleg zavarban voltak az iránt, ha vajjon nem saját hadseregökből harczosokkal akartak-e viaskodni.

Bem mellett csak *Dercsenyi* Kálmán hadnagunk, mint napsz tisz, és egy gyalogsági törzstiszt állt. Az ellenséges gyalogsok azt *Dercsenyi* Kálmán is ütlegelni kezdte kardjával. A törzstiszt és *Dercsenyi* látván a nagy veszélyt, figyelmeztették tábornokunkat, hogy üljön gyorsan lóra, máskülönben azonnal foglyul esnek. «Gyalog csapataink már meghátráltak; az ellenséges csapatok pedig alig egy pár száz lépés távolságra állnak előttünk», mondták.

Szerencse, hogy egy kis köd borongott a föld felett, s elleneink nem láttak tisztán.

Tábornokunk azonban nagyon makacs kis ember volt; nem könnyen lehetett vele boldogulni. Nem akart teljességgel lóra ülni. Ekkor a gyalogsági törzstiszt rá kiáltott *Bemre*:

— Üljön azonnal lóra, tábornok úr!

Ekkor az öreg előre vetett egy pár pillantást, s miután meggyőződött a felől, hogy a veszély csakugyan nagy (hogy ne lett volna nagy, hiszen az ellenséges csatárok épen mellette álltak!), engedelmekedett s engedte magát lovára feltuszkoltatni, mi közben az egyik ellenséges katona, kiábrándulván, realótt s ellőtte jobbkezének egyik újját. De mi erről akkor mit sem tudtunk; *Bem* megparancsolta a tisztnek, hogy megsebesülését ne adják nekünk tudtul.

Ki volt az a gyalogsági törzstiszt, a ki merészkedett *Bemre* oly határozottan kiáltani? — nem tudom. — *Dercsenyi* Kálmán volt hadnag bajtársunk, ki most Homonnán hivataloskodik, mint királyi közigygyőző, bizonyára tudna felvilágosítást adni.

Tábornokunkat, csekély kisértevel együtt, körülveztük s megkezdtük lassu léptekkel a visszavonulást a város föntezáján. E perczben kezdte meg az ellenség gyalogsága is a tüzelet; úgy lehet egész zászlóaljak tűzelték, nem csak csatárlánca, mert a levegő telve volt fejeink felé süvöltő puskagolyókkal; a borongó csekély köd miatt nem láttak minket; különben aligha sokan kerültük volna ki a halált. A házak fedelei úgy kopogtak az apró golyóktól, mintha sűrű jég hullt volna azokra. Két jó agyúnk ott maradt *Szászváros* alatt a kis folyó partján; az ellenség oly gyorsan közeledett, hogy lehetetlenség volt azok elibe a lovakat befogni s megmenteni.

Valószínűleg ott *Szászváros*on esett el *Almásy* honvédörzester bajtársunk. *Szászsebes* alá, a míg mi ott voltunk, ellenséges katona a lábát még a külvárosba sem tette be. Ott gyalogsági csatározások nem folytak, kivéve a febr. 5-iki reggeli berohanást.

De térjünk vissza az események továbbfejlődésére.

A nagyszámú ellenséggel tehát *Szászváros* alatt maroknyi hadsergünknek szembezállni és azt feltartóztatni teljesen lehetetlen volt, bár a főbb tisztek, mint *Makray* László s mások (*gr. Bethlen* Gergely már nem volt ott) minden lehetőt elkövettek, de siker nélkül.

Midőn megsebesült tábornokunkkal a piacra felérkeztünk, a többi gyalog csapatocskáink is a mellékutczakon és kerteken keresztül — hevesen tüzele visszafelé — hátráltak. A városnak piskii hid felől végére érve, *Bem* tábornok, ki jobb kezét köpenye alatt tartotta elrejtve, kocsiba ült s elhajtott *Piski* felé.

Mi, lovasok, sorakoztunk megmaradt egyetlen használható agyúnk mellett, mely intézett is azonnal egy pár lövést az előre nyomuló ellenséges gyalogságra. Megkezdtük aztán csendes léptekkel a visszavonulást *Piski* felé. Az ellenség nem üldözött.

Szászvárostól a piskii hid alig 12 kilométer távolságra esik; aznap (febr. 7-én) délelőtt 10 óra tájban már oda érkezünk s ott találtunk harczen্দে állítva a dícső 11-ik honvéd zászlóaljat, *Inczedy* őrnagy alatt és *Mátyás-huszár* ezredünk 1-ső századát, *Horráth* százados parancs-

noksága alatt. (Horráth százados elesett a piskii hídnál 6—7 golyó által találva.) Egy ütég agyúnk is tátongett a Sztrigy balpartján *Szászváros* felé. Az ott elhelyezett hadsergparancsnok b. *Kemény* Farkas volt. A míg e csapatok közt elhaladtunk, harsányan megjelentek. Jól esett nekünk nagyon lelkesítő testvéri hangokat hallani.

Tábornokunk meghagyása folytán bevonultunk mi is, megállapodás nélkül *Dévára*, magunkat kipihenni és rendbeszedni. D. u. 2 óra tájban érkezünk oda meg.

Másnap, febr. 8-án (csütörtökön) pihentünk, s febr. 9-én, pénteken folyt le a piskii hídnál dícsősgteljes csatánk, mely reggeltől estig tartott.

Így folytak le az események *Vizakna* és *Déva* közt.

Állításaimat igazolhatják a következők, még életben levő bajtársaim, u. m.: *Kozma* Zsombor, kuriai bíró; *Dercsenyi* Kálmán, volt főhadnag, ma homonnai kir. közigygyőző; *Rácz* Miklós, volt főhadnag, dézsi birtokos; *Szász* Károly, nyáradszeredai ev. ref. lelkes; *Orbán* Károly, volt főhadnag, *Bem* tábornok szárnysegéde, nagybirtokos *Mező-Madaroson*; *Benkő* József, ügyvéd, *Bethlenben*; *Szász* Dániel, magyarlápósi birtokos; *Mészáros* Lajos, marosvásárhelyi vendégölös, stb.

«Négy nap dörgött az agyú *Vizakna* s *Déva* közt, Ott minden talpalattnyi földet vér öntözött.»

Sokan tévedésben vannak azon kérdés felett is, hogy koszos költőnk, *Petőfi* Sándornak e költeménye melyik napokra vonatkozik; sokan a piskii győzelmek csatanapunkat is beleszámítják. Ez tévedés.

Az említett költemény 1849. febr. 4-, 5-, 6- és 7-re vonatkozik. Tudniillik febr. 4-én dörgött az agyú *Vizaknánál* s a meghátrálás után *Toporesánig*; 5-én, midőn reggel *Szászsebes*be bevonultunk s este, midőn az ellenség a magaslatokról a városra tüzelt s mi a város falai közül válaszoltunk; dörgött az agyú; 6-án miután *Szászsebes*nél az ellenséges hadoszlopok közt reggel átvonultunk, megkezdődött ismét az agyúdörög, mely estig tartott; 7-én reggel *Szászváros* alatt dörgött ismét az agyú. Különb *Petőfi* fennemlített költeményének 4- és 5-ik versszakai is, — melyek veszteségről szólnak, — világosan igazolják, hogy a piskii győzelmek csatáinkra nem gondolt, midőn azt írta, bár e csata is *Vizakna* és *Déva* közt folyt le.

Dícső emlékü tábornokunk, *Bem*, a piskii győzelmek esata után, azonnal utána nyomult az ellenségnek. Február 11-én (vasárnap) hajnalban kevésbe mult, hogy egy ellenséges dandár *Alvinczen* teljesen el nem fogott; a korai órákban meglepett ellenséges katonák, visszahagyva öltönyeiket, fegyvereiket, egy ingben és gatyában futottak be a nagy hidegben *Gyula-Fehérvárra*. — E napon *Bemnek* az összes hadserege összpontosult *Alvinczen*. Másnap, febr. 12-én, hadsergenék kibontott zászlókkal vonult el *Gyula-Fehérvár* mellett; a vár balra maradt. A várórség a falakon állt nagy oszlopokban s némán nézte, míg d. e. 9—10 órán kezdte ott a szemök előtt elvonulni; az elvonulás este szürkületkor ért véget. A váról nem tüzeltek reánk. Midőn *Gyula-Fehérvár* irányát elhagytuk, egy hegyen, járatlan mezei úton, felkanyarodtunk jobbra *Berevére*, a hol azon éjszakán meghaltunk.

A következő napokon aztán, febr. 13-, 14-én, és 15-én, átvonultunk *Kis-Kapusra* és *Medgyesre*.

Febr. 16-án, pénteken, vette *Bem* a kedvetlen hírt, hogy *Urbán* a borgóprundi szorosnál betört Erdélybe s az ott határőrségül hagyott honvédcsapatokat csaknem megsemmisítette. Kirendelte azonnal az *Urbán* ellen útnak indítandó csapatokat. Oda rendelteztünk mi is, a *Mátyás-huszár* ezred 1-ső és 2-ik százada. Febr. 17-én, szombaton, e hatalmas dandár másfél ütég agyúval már útban volt *Beszterce* felé. Velünk jött dícső emlékü tábornokunk, *Bem* is. *Maros-Vásárhelyen*, *Szászrege*nen és *Nászodon* vonultunk keresztül. — Febr. 22-én, csütörtökön reggel már *Beszterczen* voltunk, a honnan *Urbán* kivonult és se sietett a határszél felé. Azon napon ott pihenőt tartottunk.

Febr. 23-án, pénteken, vonultunk tovább az ellenség után, melyet *Jádnál* értünk utol. Megkezdődött azonnal a csata, de az ellenség alig egy pár perczig bírt megállni egy-egy helyen; hátrált folyton. Egy helyen, a borgóprundi papíralom közelében lévő hid mellett, megki-

sértették a makacs ellentállást: de onnan is úgy elűztük azonnal, hogy meg sem állhattak többé, míg szürkületkor a határszélén át nem mentek. E küzdelemben a marosvásárhelyi 12-ik honvéd zászlóalj is résztvett s kitűnően viselte magát.

IMREH SÁNDOR,
volt *Mátyás-huszár*.

AZ ÁRULÓ.

Elbeszélés.

Írta *Patru* S. Oroszból fordította *A. B.*

Lopni, csalni, legújabbán pedig jó pénzéért árulni. E rövid mondat legjobban jellemzi az orosz társadalom egyik rétegének betegségeit. A körjelek után itélve, a bajt nem külföldről csempésztek be; ithon fejlődött és jelenleg iszonyú gyorsasággal terjed.

Tárjuk fel a sebet a világ előtt! Az 1878-iki kudarcok után, midőn a török csapatok a tízszeres orosz túlerőt csúfosan elverték, nemcsak katonai körökben, hanem másutt is nyíltan arról beszéltek, hogy árulás nélkül ilyesm meg nem történhetett volna. Azonban, valamint minden egyéb, úgy e kényes dolog is, hivatalosfestékek bevonása, egészen más színben került a legilletékesebb bíró elé, s valószínűleg soha sem látott volna napvilágot, ha a véletlen az igazságot magától ki nem sűti. De kezdjük a dolgot előlről.

X. herczeg, atyja halála után 30 ezer lelket vagyis jobbágyot, a hozzá való rengeteg uradalmakkal, azonkívül több millióra rugó készpénzt örökölt. Felig rendes viszonyok közt a fejedelmi vagyonnal meg a legkönyvetlőbb ember is megélhetett volna, de X. herczeg az arany tojást költő tyúk hasát fölmetszve, néhány év alatt jövedelmei helyett magát a tőkét is, részint ott-hon, részint pedig Európa különféle városaiban elverte.

Egy szép napon szentpétervári ügyvivője, kitől távirati úton egy millió rubelt kívánt, pénz helyett egy hosszú kimutatást küldött, mely szerint összes vagyona ezentúl a szentpétervári családi palotából és az ebben fölhalmozott műkincsekéből áll. A házért egy odaváló gazdag marhakereskedő százezer papir rubelt ígér, a képtárt és a többi műkincseket illetőleg az ügyvivő azt javasolta, hogy legjobb lenne ezeket alkalmilag darabonként eladni, de 20—30 ezer papir rubelnél többet így is alig lehet értük kapni.

X. herczeg, kinek a párisi jockey-klubban 24 óra alatt kiegyenlítő dírtya-adósságai kerek számmal 800 ezer frankra rugtak, első felindulásában egy millióról szóló három hónapos váltót írt alá, melyért az illető uszoris a 800 ezer frankos dírtya-adósság kifizetését magára vállalta.

X. herczegnek mindössze kétszáz Napoleon-aranya volt még, s ezt zsebre rakva, a legközelebbi vonattal *Szent-Pétervárra* sietett, hol mindenekelőtt gazdag rokonnait a milliók váltó kifizetésére akarta rávenni. Ámde a tékozlót híre jóval megelőzte. A hatalmas rokonság egy része úgy tett, mintha tönkrejutásáról misem hallott volna és legbensőbb sajnálkozását kifejezve, jó tanácsokkal akart szolgálni, a többiek pedig jobbra azzal mentegetőztek, hogy vagyoni helyzetük a lehető legrosszabb lévén, pénz kölcsön, vagy ajándékban nem adhatnak. Midőn erre X. herczeg rimánkódásra fogta a dolgot, másnap boríték alatt 500 papir rubelt kapott oly kijelentéssel, hogy ezentúl többre ne számítson. Ennél még rosszabbul járt a vidéken, hol számos rokonnait fölkereste.

— Hogyan?! mondá a többiek közt egyik unokaöccse, ki tőle ezelőtt néhány évvel két óra alatt százezer aranyat nyert, — nem értem bajodat, hiszen helyedben egész Európa játékbarlangjait kifosztottam volna!

Midőn aztán arról volt szó, hogy a kért milliót legalább fele részben teremtesse elő, a kedves rokon tréfának vette az egész dolgot és valami sürgős tenni való ügyre alatt kocsiját azonnal előparancsolattá.

A furfangos ügyvivő, ki a párisi uszorisással évek óta levelezésben állott, sőt ezt az új *Babylonban* meg is látogatta, arra bírta X. herczeg, hogy a szentpétervári házát, a képtárat és a többi műkincsekkel együtt, 110,000 rubelon eladja és e

pénzt a nemsokára esedékes váltó meghosszabbítására fordítsa. Ez megtörténvén, X. herczeg jogosan elmondotta magáról, hogy mindenek magával hordja, midőn könnyű utifászkával kezében az orosz főváros egyik másodrendű szállodájába ment, hol magának a negyedik emeleten egy kis udvari szobát nyitattott. Néhány hónapig értékes gyémánt gyűrűt és órájának árából éldegélt, de 1877 január 1-ső napján utolsó tíz rubeles bankjegyet váltatta fel.

Mialatt X. herczeg azon tündökött, vajjon nem lenne-e legezészerűbb egy jól irányzott pisztolylövéssel, a milliók váltó kifizetését elkerülve, minden egyéb bajoknak elejét venni, — a Million-kája * egyik palotaszertő háza első-emeleti lakosztályában három nem annyira gyanus, mint inkább különös külsejű ember ül együtt. Örmény tőzsérek voltak, kik a sovány beszarabiai tintól kezdve a Szibériában elikkasztott terméss-aranyig sok mindennel üzérkedve, e pillanatban arról tanakodtak, mily módon lehetne a háborúnak nevezett általános lopás és rablás korszaka alatt valami zsiros koneyhoz jutni.

— Akármint mondasz, *Pál Jeremovics*, — kezdé az egyik örmény drága szivarjából bodor füstöt eresztve, — előleges áldozatok nélkül semmire sem lehet menni. Mai napos az exzellenzias úrtól kezdve az utolsó kályhafűtőig mindenki megkívánja a maga részét, és ha a társaság egyik tagját kifejelettel vagy mellőződ, biztosra veheted, hogy rövid idő múlva beletörök késed. Itt van *Salingarian* *Jakab Mihálovics* esete, ki nyomorult tíz vagy húsz arany miatt, a mit meg akart takarítani, nemcsak egy milliót vesztett, hanem azonkívül már három év óta a tambovi bányákban ölom-érezeket fejt és e mulatságot, — ha Isten élte, — még tizenhét évig folytathatja. Igaz, hogy vele együtt vagy harmincz esinovnik (hivatalnok) is a csávába került, de mi vigasztalásom lehet a más bajában ha én is bele buknom!

— Mit akarsz mindezekből kisűtni? — kérde most a harmadik uri ember, kit mint *Argulov* *Nikita Petrovicsot* mutatunk be tisztelt olvasóinknak. — Hiszen annyi sütni valóm nekem is van, hogy ingyen még a megváltó koporsóját sem őrizték, de már azt alig hishetem, hogy a szállítási föltételeket, illetőleg eredeti árakat jó pénzben ne lehetne megadni. Ha magadnak szántad az egész üzletet, én részemről bizonyára nem fogom utadat állani; de annyi jogosan megkívánunk tőled, hogy irányunkban kétféle tükröt ne tartogassz.

— Ezt helyesen mondatd, *Nikita*, — veté közbe az előbb szólott, — csakhogy ez egyszer a rendkívüli viszonyokat számításom kívül hagyatd. A háború nem egyhamar fog befejezteni, sőt valószínűleg évekig is eltart, ilyenkor pedig a sereg számára szállítandó élelmi szerek milliókra ragnak. A milliókból sokat el kell ejteni, hogy az ember valamit haszon fejében zsebre paklasson, mindamellett sok a vállalkozó, még pedig oly vállalkozó, kiknek szerkezt hatalmas, sőt legbatalmasabb urak tolják. Ha ily hatalmas embered nincsen, kár minden kopékaért, melyet előre ki találsz adni. Nekem, a mint előbb mondtam, neveztek egy nagy urat, ki mellettem szót emelne, de utóbb kisült, hogy az a nagy úr egy koldusbotra jutott ember, kinek a háta mögött a valódi nagy úr rejtőzik. Ily formán kettős spanyol falon keresztül kellene hatni, hogy az ember célát érjen, ez pedig, a mint értesemre adták egyelőre kerek két millió ezüst rubelba kerülne. Hármunk közt felosztva, a rizikó alig rugna hetszázezer rubelra. Ha a két nagy úr meg akar bennünket csalni, a pénz elveszett, a nélkül, hogy erről még csak beszélni is lehetne; de ha tisztességesen járnak el, részemét nem adnám el 6—8 millióért. Így áll a dolog, és most határozottak el magatokat, mert egy óra múlva az illető úrnak fehéret vagy feketét kell mondanom, vagyis más szavakkal az általa megkövetelt foglalaté le kell fizetnünk.

Hogy mire határozottak el magukat az örmény atyjafiak, azt majd csak utóbb fogjuk olvasóinkkal tudatni. Egyelőre elbeszélésünk messze földre, a Duna folyó széles partjainhoz vezet, hol az orosz sereg a török redifekelt farkas szemét nézve, az átkelésre való parancsot várja.

(Folyt. köv.)

* A Million-kája a legszébb utca Szent-Pétervárott, hol leginkább dús gazdag emberek házaai vannak.

EGYVELEG.

* A jeruzsálemi vasút építése sokkal lassabban halad előre, mint tervezték. A talaj gyors emelkedésén kívül nagy akadályt szolgáltak eddig a gyakori viharok is. Az építéshez az összes anyagokat Franciaországból szállították, csak a gőzgépek amerikaiak.

* A hallás-érzék Siebold észlelése szerint némely sáskáknál az előlábak czombjában van elhelyezve,

ról s a geni tó partján remete életét, és Szent-Móricz rendjét alapította. 1439-ben a bázei zsinat pápává választotta, s mint ilyen V. Felix név alatt tíz évig uralkodott, de 1449-ben önként átadta a pápai trónt V. Miklósnak s visszavonult remetésébe bibornoki ranggal. Ez az ember tehát 25 évig volt gróf, 18 évig herceg, 5 évig barát, 10 évig pápa s 2 évig bibornok.

* Mulatságos zavart okozott egy szó kétértelműsége Kelet-Indiában a népszámlálás alkalmából. A

minden szombaton megjelenik, előfizetési ára egy félfont dohány s igen érdekes adatokat tartalmaz a börtönletről s a rabok egykori tapasztalatairól.

* Ammon papjainak sírboltját lelték meg közelebb Egyiptomban Dehr-El-Bari közelében, annak a helynek szomszédságában, a hol Brugsch bej 10 évvel ezelőtt a Faraók sírboltját felfedezte. A sírbolt két emeletes, de addig csak az alsót nyitották ki a gizeai múzeum igazgatójának, Grébantnak felügyelete alatt. Mintegy 240 koporsó volt itt, a legrégebb

A VÁSÁRPIACZ (MACELLUM) MAI KÉPE NYUGATRÓL.

A TORNA-HELYISÉG ÉS EGYIK UTCA ÉJSZAK FELŐL.

AQUINCUM ROMJAI.

két nyílás alakjában, melyeket dobhártya alakú és szélén vastagodó bőr fed. Van nagy trachea-hólyagjuk s valóságos füllabyrinthosok és pálcikájuk is, melyek, mint a csigolyás állatoknál, idegekkel állnak összeköttetésben.

* Nevezetes életpályája volt VIII. Amadé savoyai grófnak, kit kortársai Salamonhoz hasonlítottak. 1391—1416-ig uralkodó gróf volt tartományában, ekkor Zsigmond császár hercegi rangra emelte, s így élt 1431-ig, a mikor önként lemondott rangjáról.

család ind elnevezése *Handis* egyuttal főzövedényt is jelent és sok számláló egész lelkiismeretességgel írta össze a konyhákban talált edények számát.

* Óriási kódok voltak a múlt télen Londonban. December és január hónapokban 33 napon alig lehetett valamit látni, holott rendszeresen ezen idő alatt csak mintegy 19 kódos nap fordul elő. 1879/80-ik télen azonban 37 kódos nap volt.

* Börtön-ujság, ezimű lapot adnak ki Dakota állam deadwoodi feyházában maguk a rabok. A lap

K. e. 2500-ból. Mivel Ammon főpapjainak egykor csaknem oly hatalmas volt, mint a Faraóknak, a feliratokat s papyrus tekercseket gondosan gyűjtik, mint rendkívül becses történeti okiratokat.

* A holdat tojásdad alakúnak mondja egy amerikai csillagász, a ki részletesen foglalkozik ezzel az égi testtel, s kimutatja, hogy földünk felé annak keskenyebb része esik. A tojásdad alak a föld vonzó erejének s a hold tömege sulya centripetális erejének tulajdonítandó.

AQUINCUM ROMJAI KÖZT.

Aquincum földje klasszikus föld. Tudták ezt már a régiek is, kiket a hajdani vízvezetéknek szabályos sorban álló oszlopai történeti előtanulmány nélkül is figyelmeztettek erre. De a múlt emlékeit nem óvta meg az utilitarizmus szellemé. A vízvezeték oszlopaikak törmelékét fölhasználták útburkolatnak, az amphitheatrum, a fürdők és más épületek fölött kalásztengert nevelt a földmivelő.

Ma, hogy nagy részben föl vannak már tárva a régmúltnak föld alatt rejtett maradványai, egyre élénkebb lesz irántok az érdeklődés. Tudós idegen nem látogatja még fővárosunkat a nélkül, hogy ki ne ránduljon arra a területre, melyen ott hagyta nyomát a római civilizáció.

A *«Vasárnapi Ujság»* időről-időre bemutatta a napvilágra került régészeti kincseket képekben is, szövegben is, mint a művelt közönség érdeklődésére érdemes dolgokat.

Mert igazságtalanság volna ez egykor virágzó római város maradványait kicsinyléssel venni. Ne feledjük, hogy a midőn romjai között teszünk sétát, a hajdani római birodalom egyik legszűkebb pontján vagyunk, a hol a római élet és műveltség aránylag igen későn talált otthont. S akkor sem az a cél vezetted ide a római, hogy hatalmas várost teremtsen. Azon közigazgatási tényezők, a melyeknek mai nap Budapest a maga nagyságát köszöni, akkor ismeretlenek voltak. Aquincumot stratégiai fontossága tette Alsó-Pannónia fővárosává.

A megszálló római csapatok legelső dolga az volt, hogy erős táborhelyet (*castrum*) építsenek, mely lakásul szolgáljon, egyuttal azonban az egész vidéknek erős védő bástyája legyen a Duna túlsó oldalán tanyázó szarmata és jazyg néptörzsek betörései ellen. Szomszédságában egyidejűleg kezdetét vette ugyan egy polgári telep alakulása is. De vajjon kik voltak az első házáépítők? Nem mások, mint a katonasággal jött kereskedők és markotányosok, végül a legio obsitosai (*caeterani*). Nem is lehetnek azok az első épületek egyebek böldekéknél (*canabae*). Csak később, idővel foglalták el helyüket közből emelt épületek, s az egész telep egy város képét nyerte.

Ezek után azon romokban, melyek a szent-endrei országút két oldalán elterülnek s a tábor mellé épült ezen római polgári telepnek a maradványai, nem kereshetjük azokat a nagyszerű alkotásokat, a melyeket Olaszország s a hozzá közelebb fekvő provinciák egyik-másik klasszikus helyen alkalmunk van csodálni. Ellenkezőleg, mi sem bizonyítja jobban a civilizáció intenzitását, mint éppen ezen igénytelen romok. Példát találunk köztük a római építészetnek úgy szólván minden fajára. Az amphitheatrumon kívül már eddig is számos utca, három közfűrdő, egy oszlopos csarnok (*basilica*), a torna-helyiség (*palaestra*), a vásárcsarnok (*macellum*), Mithras temploma s három lakóház (az egyiknek magánfürdője van) került napfényre. Fényre kétségkívül szegényesebbek voltak ezek egytől-egyig, mint az olaszországiak, de az építésmódjuk ugyanaz.

Hogy egy római utcáról fogalmunk legyen, elég végig sétálnunk a mellékelt képen bemutatott aquincumi utcán. Nagy, szabálytalan alakú mészkölapok fedik helyenként: az eredeti utca-burkolat maradványai, a melyeket, ha figyelmebben nézünk, itt-ott rajtuk a kocsiereknek nyomait fedezhetjük föl. Balfelől mély csatorna szegélyzi; ez vezette el a szomszédos háztetők s az utca vizét. Felül szintén nagy mészkölapok fedték, rajtuk jártak-keltek a gyalogosok. De, hogy a különben sem széles utca közepén járó kocsiút óva legyenek, a járda mentén egyes ködűzők emelkedtek (a mai kerékvetők). Az utca jobb oldalán nincsenek s nem is voltak

KÖSZÖRÖR FEJE.

A «LACONICUM» NYUGATRÓL.

AQUINCUM ROMJAI.

ilyenek; de nem is volt rájuk szükség: az erre elterülő romok egy nagy összefüggő épület maradványai, a mely úgy volt elhelyezve, hogy hátul fordult az utcának. A mennyre beosztásából s az egyes helyiségek mivoltából következtetni lehet, körülbelül az lehetett, mint a mai tornacsarnok (*palaestra*). Itt gyűltek össze az ifjak, hogy a testgyakorlás különböző nemében testüket edzzék, míg az időseket a társalgás s a szellemi szórakozás egyéb módja vonzotta oda.

A gyakorlatok tágas, felül nyílt udvaron folytak, mely jelenleg az országút tözszomszédságában terül el. Éjszaka felől oszlopok sora zárta el egy szabad tértől, délről pedig kisebb-nagyobb helyiségek határolták. Legérdekesebb az a rész, mely az udvar s az utca között terül el. A ki az utóbbin végig haladva erre veti tekintetét, úgy találja, mintha két sorban elhelyezett kis négyszögű szobácskák alapfalait látta maga előtt. Az egyes helyiségek szűk közök választják el egymástól, hasonló köz, csak hogy tetemesen szélesebb vonul el a hosszantengely irányában is a két szobasor között. Mi lehetett e közök értelme? Bajos is volna megmondani, ha csakugyan egymás mellé épült szobák soraival volna dolgunk.

Mind e falazatok egy hosszukás négyszögű folyosó alépitményéhez tartoztak csupán; a ki megfordult benne, nem látta e sok falat: szemel elől

eltakarta a padozat, a mely rajtok nyugodott. Az említett közök feladata volt, hogy a folyosó végén látható kemenczében felhevített levegő a padozat alatt elterjedhessen s ezen uton magát a folyosószertü termet melegítse.

A légfűtésnek a rómaiaknál szokásos módja volt ez; legközelebb a fürdőknél találjuk kifejlődve. A mellékelt második kép a nagy fürdő mellé épült gőzterem (*laconicum*) egy részét mutatja be. Legépebben itt maradt fenn az oszlopokon lebegő padló.

Mint a római építészet másik jellemző alkotását, bemutatjuk harmadik képünkön a *«sárpia-csüt»*. Nem éppen valami nagy, hosszukás négyszögű térség, melyet eredetileg mind a négy oldalról boltok (*tabernae*) szegélyeztek. Aránylag legjobb állapotban tartották fenn magukat a Duna felé esők. Öt kis négyszögű helyiség sorakozik itt egymás mellé. Kicsinységük szinte csodálatot kelt. Tudnunk kell azonban, hogy a római épüget, mint az még ma is keleten szokásos, nem ment be a boltba, hogy vásároljon. Minden egyes bolt-helyiség egész szélességében nyitott volt; mintegy négyötöd részét elfoglalta az állvány, a melyen az árú s kívül álló vevőközönség elé kirakta portékáját. A fennmaradt rész, miként a fennmaradt kőszobákra igen szépen látni, egyszerű ajtóval volt elzárható.

Mind a négy oldalon a bolt-sorok homlokzata előtt, egymástól szabályos közökben egyes falazatmaradványok tűnnek szembe. Nem egyebek ezek, mint az egykor rajtok nyugvó oszlopok alépitményei. A boltok előtt tehát oszlopos csarnok húzódott, mely a vevő közönséget a nap sugárj ellen védte, zivatar esetén pedig biztos menekéket nyújtott.

Piacunk egyik kiegészítő részét képezte végül a közepén emelkedő kerek épület. Ma már csak alépitménye áll fenn, a rajta nyugvó oszlopok, melyek egy kupolatetőt tartottak, elpusztultak. Legvalószínűbb, hogy hűsélárúsító csarnokul (*macellum*) szolgált.

A számos lelet közül ezúttal a mellékelt képen látható kőfejet mutatjuk be. Minden gyarlósága daczára, egyéni jellege szembeötöl. Nyilván valamelyik római császár képmásával van dolgunk.

Dr. KUZSINSZKY BÁLINT.

A TUILERIAK UDVARABÓL.

Carette marquisné emlékirataiból.

I.

Carette marquisnének, Eugénia császárné egykori udvarhölgyének, Párisban közelebb megjelent emlékiratai a Tuileriák udvaráról, általános feltűnést keltenek. A bennük foglalt érdekes adatok, a nagy háborút közvetlenül megelőző időszakra, többnyire ismeretlenek.

Néhány év óta — írja Carette marquisné — barátaink azt tapasztalták, hogy a Rajnáknál francia ellenes tüntetések vannak napirenden.

1868-ban *«Pourtals»* grófné Berlinbe látogatott el, mely alkalommal az ő tiszteletére *«Schleinitz»* gróf, a porosz királyi ház minisztere, fényes ebédet rendezett. A miniszter, ki folyton a szép grófné körül forgolódott, ennek szemére vetette, hogy Páris annyira szereti és Berlinben nem lakik.

— Én elzászi vagyok, — felelé a grófné, — ebből megértheti, mennyire szeretem Franciaországot.

— Nos, ha csakugyan nem akar hozzánk visszajönni, akkor nekünk kell a szép Elzászt elfoglalni. Tízennyolc hónap alatt az ismét porosz tartomány leendő, és ezzel együtt őnt is megkapjuk.

SZIBÉRIÁBÓL. — A KORMÁNYZÓ LÁTOGATÁSA A JENISZEJSZKI NŐI FOGRÁZBAN.

Pourtalés grófné egész útja alatt francia-ellenes tüntetéseket vett észre, melyekről Napoleon császárt Compiègne-ban értesítette is.

— Miféle sűrű felhőkön keresztül látták e szép kék szemek a jövőt? — jegyzé meg a császár. — Háborút ketten kell, hogy viseljenek, már pedig ez eszünk ágában sincsen.

Majdnem ugyanazon időben *Blumenthal* porosz tábornok Angliában, Albemarle lord norfolki birtokán vadászván, házi gazdája kijelentette, hogy a porosz sereg nagy hadgyakorlatait szívesen megnézné.

— Ezért kár lenne Berlinbe fáradni, — mondá *Blumenthal*, — nem sokára a párisi Mars-mezőn fogunk egy nagy szemlét rendezni.

1869 szeptember havában *Vilmos király* a francia katonai megbízottakat *Stoffel* ezredest és több idegen tisztet az első hadtestnek Pomerániában tartandó hadgyakorlataira meghívatta.

Stettinben felismerték *Stoffel* egyenruháját, mire kocsija után a csövelék köveket és kavicsot dobált.

— Le a kutya francziával! hangzott mindenfelé.

Stoffel ezredes a további tüntetések elkerülése végett sürgős dolgok ürügye alatt a királynak bejelentette távozását és még azon órában Berlinbe utazott.

Pedig 1813 óta azon a vidéken francia egyenruhát nem igen látták, és a porosz tisztekkel Franciaországban a legnagyobb udvariassággal bántak.

Napoleon császár figyelemmel kísérte minden jeleket, melyekről idejekorán értesült. Midőn *Poroszország, Oroszország, Ausztria* és *Olaszország* seregeik létszámát tetemesen felemelve, arról intézkedtek, hogy esetleg tizenkét-tizenöt százezer embert szólíthassanak a zászlók alá, *Napoleon* császár *Niel, Canrobert, MacMahon* és *Trochu* tábornokokból egy bizottságot alakított, melynek feladata lett volna a francia sereget a legújabb kor tudományos vívmányai szerint újjáalakítani.

1866-ban a francia haderő tetteles létszáma 650 ezer emberre rugott. A bizottság kimondta, hogy Franciaországnak, mint európai nagyhatalmasságnak, 800 ezer katonát és 400 ezer tartalékot kell talpon tartania.

1866 december 12-én a francia hivatalos lap, a «*Moniteur*» ezen újabb intézkedéseket felémeltette. Az ellenzék nem sokára felhasználta ezt a császárság ellen. A törvényhozó testületben *Jules Favre* a szövekről hevesen megtámadta a javaslatot. «Az mondatik, hogy Franciaország ép úgy fegyverkezzék, mint szomszédjai és hogy biztonsága katonai raktárainak tömörségében rejlik. Az efféle javaslatok ellen lelkiismeretem felzúdul». — Hasonló értelemben nyilatkozott a híres *Magnin*, míg végre

Thiers hosszadalmas fejtegetések után felkiáltott:

«A kormány által fölemlített adatok az európai, nevezetesen a porosz hadsereg számáról tökéletesen a mesék országába valók. Hogyan? *Olaszország* 900 ezer embert, *Poroszország* egy millió háromszázezer embert s így mindketten két millió kétszázezer embert mozgósíthatnának ellenünk? Nos, uraim, mindez mese dolog és minden alapot nélkülöz!» (E beszéd egész terjedelmében az 1868 január 1-ei «*Moniteur*»-ben jelent meg.)

A törvényjavaslat oly lényeges változásokon ment keresztül, hogy a császár vissza akarta vonni. Végre egy millió nyolczszázezer *Chassepot*-fegyver helyett csak egy millió kétszázezeret, 110 millió frank helyett, melyeket a hadügyminiszter a határszélek erősítésére kért 36-ot, a tüzérség számára 36 millió helyett harmadfél milliót szavaztak meg.

Ducrot tábornok, a strassburgi hadtest parancsnoka, 1869-ben a császárnak egy erdített tábor tervezetét adta át, mely az egész Elzaszt az ellenség betörése ellen megvédte volna. A császár helyeselt ugyan a nagyfontosságú tervet, melyet azonban a pénzügyi kérdés megvitatása nélkül nem lehetett végrehajtani. 1869-ben a képviselőválasztások alkalmával a jelöltek csak úgy számíthattak sikerre, ha a fegyverkezés költéseinek megzavazása ellen nyilatkoztak.

Stoffel ezredes jelentései Poroszország készü-

lődéseiről és terveiről, arra indították a császárt, hogy még egy tisztet — *Hepp* vezérkari századost — küldjön Berlinbe. Ennek *Granont* herceget, ki akkoriban már az udvar ellenségeivel kaczerkódott, a többek közt azt mondotta, Berlinbe való elutazása előtt, hogy ne legyen oly halálmadar, mint *Stoffel* ezredes, ki szomorú hírével a császárt féltárgya.

Ez alatt a porosz kormány ügynökei százfélé alakokban jártak az országban. A Rajna vidékéről Franciaországba jött ügyes asztalos, inas, utazó ügynök, vagy zenész, utóbb, a háború alkalmával, a hadsereggel mint vezérkari tiszt jött Franciaországba, kinek topografikus ismeretei megbecsülhetetlen szolgálatokat tettek. Sőt maga *Moltke* tábornok is, mint egyszerű turista, rajzáronnal kezében, Lotharingában járt. És nem utasította-e vissza *Vilmos király* a kölcsönös lefegyverkezés tárgyában tett pozitív ajánlatot?

(Vége köv.)

UTAZÁS SZIBÉRIÁBAN.

Price Gyula angol festő szibériai rajzai közül ismét bemutatunk kettőt. Az egyik a festő látogatását mutatja *Jeniszejszk* város női fogházában, mely látogatása épen úgy, mint a férfi börtönben történt, s általában már előbb bemutatott látogatás, a kormányzó társaságában ment végbe. A másik kép egy részletet ábrázol újjából, a mint szánkója egy útszéli posta-épületnél megáll, hogy lovakat váltsanak.

Price részletesen ír arról az utazásáról, melyet közelebb tett meg *Jeniszejszk* és *Krasznajarszk* városok között. A távolság 331 versztynyi (egy verszt = 1⁰⁶⁷ kilométer) s ezt az utas éjjel-nappal menve két nap alatt megteheti, mivel az orosz birodalomban már régi idő óta mindenütt gondoskodtak, hogy az utak mentén hivatalos posta-épületek legyenek, melyekben bármikor lehet előfogatókat kapni. Minden utazó lehetőleg saját szánkóján megy s az angol festő is szerzett magának egy igen csinos és alkalmas szánkát, mely csak 52 rubelbe került. Az előfogatót egy-egy lóért s egy-egy versztért csak három kopeket kell fizetni s ezenkívül állomásonként 10 kopek «progon» nevű állami illetéket. A kocsi rendszeren megvárja a borraalót, azonban csekély összeggel is meglegszik. Régebben az előfogatók nyereséhez szükséges volt a «padarajna», azaz a kormány irásbeli engedélye; most azonban már nem néznek erre s nem gyanus utazó bármikor kaphat előfogatót. Az egyes posta-állomások 16—25 verszt távolságra vannak egymástól, jó időben azonban soha sem kerül két óránál több időbe, míg az utas egyik helyről a másikra érkezik.

Minden posta-állomás rendszeren a legszebb ház szokott lenni a községben, a mi természetesen nem mindig jelenti azt, hogy szép és csinos épület is. A ház tulajdonosának a kormány bizonyos összeget fizet, hogy szép a lóváltás ideje alatt az épület legnagyobb szobájában megpihenhessenek. Mindenütt kaphat az utazó

SZIBÉRIÁBÓL. — A LOVAK FELVÁLTÁSA EGY ÚTSZÉLI POSTAHÁZBAN.

nemi frissítőt is, legalább théat; de mivel rendszeren csak fekete kenyér, tojás és tej áll készen a vendégek számára, a legtöbb utas magával viszi eledelet s a posta-állomás kezelőjétől csak az elmaradhatlan forraló számovárt kéri. Utazónk azonban rendszeren csak annyi időt töltött az ily fogadóknál, a mennyt kénytelen volt, mivel angol kényelemszerete nem tudott megbarátkozni azok rossz levegőjével, a mit mindenütt az a rossz szokás idéz elő, hogy igen erősen fűtenek és soha sem szellőztetnek.

Az utazás magában véve szánon igen kellemes, mert az út kitűnő s a szánkóban igen kényelmesen lehet elhelyezkedni és beburkolózni, úgy, hogy alig lehet érezni a hideg kellemetlenségét, holott pedig néha a lovakat is annyira ellepi a zuzmar, hogy színüket sem lehet megkülönböztetni, s a hőmérő néha 35° R. óriási hideget mutat.

A TÁVOLSÁG CSODÁI.

A *berlini távirtda* a napokban egy sürgönyt továbbított, mely a szó szoros értelmében a föld körüli utat tette meg. Az illető sürgöny Angol-Kolumbiában lőn feladva, és pedig *Uj-Zeeland*ban.

Rendeltetési helyére jutandó, a sürgöny végig futotta Éjszak-Amerikát, s a német-amerikai tenger alatti sodronyon Berlinbe küldetett, hogy a maltaí és suezai vonalakat kikerülhesse.

Berlinből a sürgöny európai és ázsiai Oroszországba indított, vagyis *Szent-Pétervárról* a japáni tengerparton fekvő *Vladivostockba* jutott. Onnan a tenger alatti sodronyon *Shanghai* és *Hongkongon* át *Singaporeba*. Itt elérte az ausztráliai sodronyt és *Sidney*n keresztül *Uj-Zeelandba* ért. A sürgöny egészben 32,000 kilométernyi utat tett meg.

Az állandó csillagok távolságát illetőleg, *Gill* tanár, a délafrikai Kap csillagvizsgálótorony igazgatója, a következő érdekes adatokat sorolja fel.

Egyetlen egy állandó csillag sincsen földünkhez közelebb, mint 4000 milliárd mérföldnyire, sőt vannak csillagok, melyek tiszter, sőt ezerszer távolabb esnek a földtől. A déli égen tündöklő első nagyságu főcsillag, a «*Centauri*», a legújabb kutatások szerint még legközelebb áll a földhöz.

Tegyük fel, hogy a földtől ama csillagig egy vasut épült volna, melyen a forgalom előmozdítására kilométerként az utas csak egy fél krajczárt fizetne. Ezen olcsó díj-szabás iránti tekintetből egy uri ember elszánja magát az utra. Elmegy a pénztárhoz, hol nagy bámulatára 11 millió forintot kívánnak tőle a jegyért.

— Miféle gyorsasággal közlekednek a vonatok? kérdi az utas.

— Oránként 96 kilométert, a megálló helyek beszámításával.

— Mikor ér oda a vonat?

— 48 millió 633,000 év alatt.

Körülbelül ily módon kellene beszélni, ha a dolog lehetséges lenne.

CSEVEGÉS A DIVATRÓL.

«Ezer esztendeje, hogy nem láttuk egymást!» Szoktuk mondani hosszú távollét után és bizony most is így érzem, mintha ezer esztendő óta nem találkoztunk volna. «Kit terhel a hiba?» kérdezték szemrehányón kedves olvasónóm és azt várják, hogy bűnbánó szemléstüléssel és a restelkedés pirulásával fogom dadogni, hogy engemet... Pedig csalódní méltóztatik, mert az időjárás, csak is azt a kiállhatatlan, csif időjárást érheti vād, mely átviszi a telet a tavaszba és még hűvös után is megköveteli a prémes felöltőt és a téli kalapot. Hát én hogyan lássam el tanácsokkal az én kedves olvasónómet, mikor maga a természet sincs tisztában az iránt, vajjon holnap megdidergetti, vagy megizzasztja-e a szerencsétlen emberiségét.

Pedig már élvezet lenne a divat bohókás új szüleményeit kipróbálni, mielőtt másoknak adnak helyet, mert a maiak (vagy is jobban mondva: a holnapiak) olyan tetszetősek, hogy nehezen kapunk ezeknél kedvünkre valóbbakat.

Beszéljünk legelőször is a felöltőről, hiszen még mindig a hűvös idők járják és így a felöltők még nagy szerepet játszanak. Jelentékeny változások

ment át az alakjuk tavalyhoz képest, mert minden kabát és gallér nagyon meghosszabbodott; úgy szintén a derek is, melyek hosszú lebbentyűkkel készülnek. Karcsú, s hosszú derekú hölgyeknek nagyon előnyös ez a divát és a mostani viselet csaknem követeli a magas termetet. (Milyen szeszélyes ez a divát?)

Fiatal leányokat előszeretettel öltöztetik a virágos *Pompadour* kelmékbe, halvány kék és rózsaszín csíkok, fehér selyem alapon, meghintve hervadozó virágcsokrokkal, igen kedvelt szövetek, míg férfies nők ünnepélyes alkalmánál, csakis nehéz himzéssel borított, vagy aranyszinorzos és hamis ékkövektől tündöklő brokát ruhákban jelenhetnek meg.

Patti Adelina budapesti hangversenye alkalmával viselt egy ilyen rendkívül fényes öltözetet, azzal a különbséggel, hogy drágakövei valódiak voltak. A «diva» ruhája nehéz fehér brokátból készült, melybe élénk színű, piros és rózsaszín nagy rózsák voltak szöve és minden róza kelyhe gyémánt-harmattól ragyogott. A ruha kerek kivágása, fehér illuzióval volt körítve és hátul úgy a derekba, mint az uszályba arasznyi, élénk rózsaszín, sima selyem-ráv volt alkalmazva. *Patti* nyakát a most annyira kedvelt türkizzel vegyes gyémánt-collier ékítette. Sötétveres haja magasra volt fésülve, s fürtjei közt egyes nagy gyémántok ragyogtak és egy gyöngyszinor kigyózott át.

A népszínház újdonságában, a *Rákosi-Szabados-féle* «Első és a második» című operettben, *Blaha Lujza* tizennyolcz éves leánya szerepét játssza és valóban olyan úde, olyan leányos, olyan bájos volt, hogy senkinek se jutott eszébe állítását kétségbe vonni. Két öltözetét is nagyon jól választotta szerepéhez. Az egyik bokáig érő rózsaszín sűrű polonaise volt, mely elől nyitva, apró fodrokba rakott rózsaszín szoknyát látattatott. Az úgnevezett sonka-újjak mérsékeltan dudorodtak föl. A második felvonásban egyszerű, de rendkívül izléses menyasszonyi ruhája volt. A rövid fehér selyem szoknyát finom csipke szövet borította, mely apró narancsvirág-bokréttákkal volt beszórva. A mérsékelt kivágású dereknak bő újjai szintén csipkeszövetből készültek. Nyakán pompás gyémánt-collier ragyogott. A művészno haja görögösen felfésülve, feje búbján apró fürtökben csigózott, a kis narancsvirág-koszorú fölött. Hátul magasra tűzött és puha redőkben, hosszan leomló illuzió-fütyöl egészítette ki a leheletszerű öltözetet. *Iza*.

TAVASZI FELÖLTŐ.

MENYEGZŐI RUHÁK.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Szeder-indák cím alatt adott ki egy újabb kötet elbeszélést *Baksay Sándor*, a kitűnő elbeszélő, kinek pár év előtt megjelent «*Gyalog-ösvény*» című két kötetnyi elbeszélést oly nagy tetszéssel fogadta mind a kritika, mind az olvasó közönség. Alig van író, ki annyira ismerné a magyar nép életét, s annyi finom, oly mélyen ható megfigyeléssel, annyi gyöngydeggel, de plasztikusan és oly erőteljesen színezte festené, mint *Baksay* és talán senki sincs íróink közt, ki a nyelv magyarosamatját, az egyszerű emberek észjárását és beszédét oly hamsíthatlanul, természetes eredetiségben írta le, mint ő. Tárnyainak megválasztásában is ép oly eredeti, mint előadásában, a kinálkozó életet vallván mesterének.

Ritka tulajdonait pórisság, izléstelenység, affektálás nem zavarja. Kedélyének világa pedig széles derült, s érzése meleg, mélyen megható *Baksay* új kötetében négy elbeszélés van, mind a négyet ismerik lapunk olvasói. Itt van «*Jáhel*», e kedves, egyszerű története két szerető szívnél, a falusi élet üdőségével, tőről metzett alakjaival, a családiaság enyhe sugarával körülvéve. A kötet nagyobb részét ez foglalja el. Következik utána «*Babett*», melyet szerzője a Kisfaludy-társaság egyik közülésén olvasott föl tapsok közt. A «*Három kereszt*» (a szegények keresztje) felozlik három történetre: «A fehér kereszt», «A fekete kereszt», «Házaló kereszt». A sorozatot a vídám «*Recipe*» zárja be, pörlekedő házasságok tanulságára. Mindenik elbeszélés színe helye az alföld, a hol *Baksay* olyannyira otthon van s a hol az ő tolla oly erővel él meg. Méltán nevezi «*Szeder-indák*»-nak az új kötetet, mert a szerző egész ragaszkodással simul otthona földjéhez, né szabádon és virul. A Franklin-társulat adta ki a jeles munkát, díszes kiállításban. Ára 2 fnt 50 kr. Bizonyára sokan fogják olvasni igazi élvezettel.

A Franklin-társulat kiadványai. A tud. akadémiá klasszika-filológiai bizottságának a közoktatási miniszter által is támogatott vállalatát, *A görög és latin irokat*, a Franklin-társulat vállalta el kiadásra, s ebből egyszerre két munka került ki a sajtó alá. Mind a kettő a görög irodalomból való, s a magyar fordítás mellett az eredeti szöveget is közli, hogy a nyelvtanulással kellő eredménnyel lehessen használni. Históriai, irodalomtörténeti, nyelvészeti jegyzetekkel és kellő bevezetéssel is el vannak látva, úgy hogy a klasszikusok nyelvének és szellemének elsajátítását megkönnyítik, s arra nézve a kevést is serkentik. Az első könyv: *«Görög anthologiki epigrammák»*, fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Ponori Theurewke Emil, ki a bevezetésben elmondja az epigrammák eredetét, jelentőségét, megismerteti azok első magyar fordítóival. Összesen 427 epigrammát fordított le. Ára 2 frt. A másik könyv: *«Platon Theaitetos»* fordította Simon József Sándor, kitől először kapjuk Platon e művének magyar fordítását, s igyekezett szavakban is megtartani az egyszerű és naiv filozófiai hangot, mely Platont annyira jellemzi. Ára 1 frt 20 kr. — Az *«Oleó könyvtár»* népszerű kötetéből négyet veszünk. Gyulai Pál szerkeszté és vállalatot, mely imár tekintélyes könyvtár, mert a most megjelent munkákkal már 288 kötetet tesz. *«A nagymama»*, Csiky Gergelynek a nemzeti színházban csak az imént szüret kerület hatóságos vizsgálata is az újabb kötetek közt van. Ára 30 kr. Bizonyára ép ily szívesen fogadják a közönség a nemzeti színház játékkörében hónapok óta folytonos hatással adó görög tragédiát, Sophokles *«Elektra»*-ját, Csiky Gergely szép fordításában. Ára 20 kr. A másik két kötet pedig: *«Európa politikai történetének átnézete»*, írta Lavisse Ernő. Az eszes és tanulságos munkát Angyal Dávid fordította magyarra; ára 30 kr. *«Aristoteles poitika»*, görögül fordította, bevezetéssel és magyarázó jegyzetekkel ellátta Dr. Geréb József; ára 30 kr. — A gyermekes családoknak, nevelőknek, kisedzőknak való a *«Virágos kert»* dalok, játékok és mesék gyűjteménye. Gegus Ida okleveles óvónő írta, a zsenge gyermekek kedélyvilágát tartva szem előtt. Bizonyára kelendő is lesz, mert megfelel kitűzött céljának, s nem igen bővelkedik hasonló könyvekben. Ára kemény kötésben 80 kr.

Költmények. Irta Kiss Gyula. Komárom 1890. Friss, eleven költői képelem, benyomások iránt fokony kedély s nem közönséges formaérzék, szóval valódi tehetség nyilatkozik e kis kötetben; csak hogy Kiss Gyula tehetsége még nem kiforrott, nem megállapodott, nem elég mély. Most gyakran felület hangulatokba ringatja magát, melyek nem saját lelkeből fakadnak s igen sok verséről kimutathatjuk, hogy e vagy ama költő hatás alatt született. Legérősebben Heine és Petőfi hatás érezzük nála; néha szinte másolja elképét, mint például a *«Becsali eszardá»*-ban. Ezért azonban nem törünk pálcát fölötte; még a nagy tehetség is többnyire utánzásban kezd, idő kell hozzá, míg saját erejének tudatára ébred s megtanul a maga lábán járni. Kiss Gyulában annyi jelét látjuk a tehetségnek, hogy várakozással tekintünk jövő pályájára. A kötetből illetőleg bemutatunk egy eredeti költeményt s a 23. zsolttár fordítását:

Végzetem a nagy világba űz el...

Végzetem a nagy világba űz el,
Vágyaimtól nem maradhatok;
Isten hozzád csendes fűt hely,
Ismerős fű, vizek, csillagok!
Indulni, de még valami úgy nyom
És szemem még egyszer visszanéz...
Az élektől könnyű volt bucsuznom,
Csak egy sírtól, attól lesz nehéz.

Egy sírtól, egy néma sírhalomtól,
Hol te nyugszol édes jó anyám;
Lábam akaratlan is befordul
A temetőnek zöld ajtaján.
Fájó szívvel még egyszer megállok
A te nyugó hamvait felett...
Oh hisz a világban nem találok
Mint e sírnál, anyni melegt!

Töletek a végzet mért is űz el,
Drága hamvak, csöndes sírhalom?
És te töled büra hajló fűz, mely?
Itt nőtél e kedves hantokon!

Testvérem e busuló falombok,
Ő adott nekik is életet...
Boldogabbak ők, míg én bolyongok
Itt virrasztnak álmai felett...

Nyugodj, néma sír kedves halottja!
Bár utam a messzeségbe tér:
Fölkeres majd lelke gondolatja
S inává lesz, mire ideér
Emlékeddel jó szememre álom,
Emlékeddel jó az ébredés...
Az élektől olyan könnyű válnom,
S oh... e sírhalomtól oly nehéz!

A 23. zsolttár.

Az Úr énnékem gondos őrizóm,
És éltet engem nyájas zöld mezőn;
Kies folyóvizeknek partinál
Üdítő friss itallal ő kínál,
—
A lelke felvidtja szent nevével
És az igazság útján vezet.

Nem félek én, — bár útam a halál
Völgyének rémes árnyékába száll:
Velem vagy ott is, oh Uram, velem,
Vessződ s botodtól vigaszom nyerem;
S bár ellenim csapatja rajtam út:
Terített asztalod víz mindenütt.

És kelyhemet kezéd megtölti majd...
Hajamra öntesz illatos olajt.
A te igralmad, jószágod, kegyelmed
Elárad minden napján életemek...
Uram! te mindig itt maradsz velem
Lészen örökké házádban helyem!

Szenvedők vigasza. Vallásos költemények, írta Jámor Lajos, békési ref. tanító. A cím mindent elmond, a mi a kötetet jellemzi, csak azt tehetjük hozzá, hogy a kötetben sok a vallásos buzgóság, de kevés a költséget; csak el-elvétve akadunk egy-egy tűrhető darabra, a milyen például a *«Gondviselő Isten»* című. A mű a szerzőnél rendelkezhető Békésen, 80 krajczáron. A tiszta jövedelem, a mint a czimlapon látjuk, *«Vallásos jótékony célra fordítatik»*.

Egy pár nem árt kóstolónak, se legénynek, se leánynak dr. Koss G. költeményeiből. Budapest 1881. Singer és Wolfner bizománya. A bizarr czimzet egy piciznyke, mindössze 32 lapra terjedő füzet viseli, egy csomó szerelmi dal, de épen nem a javából. Döcögős, nehézkes, alantjáró valamennyi; sovány bennük a lelemény, korlátolt az érzés, gyenge a gondolat, csak az érzékiség erős.

Magyar írók élete és munkái, írta id. Szinyei József; 8-ik füzet, mely a B betűben a *«Boosor»* és *«Botgorschek»* nevek közt eső írók életrajzát és műveinek jegyzékét nyújtja, lekiismeretes adatokkal. A füzet adatai az újabb íróknál még a pár hét előtt megjelent könyvekbe is kiterjednek. A munka irodalomtörténetnek egyik nélkülözhetetlen forrásának ígérkék. Kiadja Hornyánszky Viktor; ára egy füzetnek 50 kr.

Budapest régiségei czímen jelent meg azon kiváló érdekű mű II. füzet, mely a főváros területén talált emlékek és történelmi helyek tüzetes leírását tűzte ki céljául. E művet a fővárosi közgyűlés megbízásából több szakférfi közreműködésével *Gimóni Havas Sándor*, a fővárosi régészeti szakbizottság elnöke szerkesztte, s a főváros kiadásában jelen meg. Lapunk már több alkalommal tüzetesebben is megemlékezett a becses munkáról, melyből mai számunkban az aquincumi újabb ásatások néhány rajzát mutatjuk be.

Akadémiai értekezések. Az akadémiában tartott értekezésekből újabbán megjelentek: *A hangsúly a szláv nyelveken*, dr. Asboth Oszkár felolvasása, ára 80 kr. *A magyar pogány sírletek*, Pulszky Ferenc értekezése; ára 20 kr.

Keresztény egyháztörténelem. Balogh Ferenc debreczeni kolleziumi teológiai tanár munkájából második javított kiadás indult meg Debreczenben, Harmathy Pálnál. A 116 oldalnyi első füzet a Kr. utáni 33—313 közti időszakot, tehát a keresztény-és első három századát öleli föl. Ára 80 kr.

A magyar irodalom története című négykötetes munkára hirdet előfizetést Bodnár Zsigmond tanár és ismert széptani író. A nagy kiterjedésű munka füzetekben jelenik meg, hogy a közönség könnyen megszerezhesse. Május elején hagyja el az első füzet a sajtót, s aztán minden hétben egy-egy 5—6 éves füzet követi. Egy füzet ára 50 kr. Előfizetheti több füzetre is Budapesten, X. ker. család-utca 5. sz. a.

Párisból haza című utirajzokat írt K. Nagy Sándor s Nagyváradon, Láng Józsefnél jelent meg a könyv. A párisi világtárlat idejében tett utját írja le abból a szempontból, hogy a magyar utazóknak tájékoztatást nyújtson. Keleti Franciaországról, Svájc, Tirol, Kharintháról, Stájerországról szól a könyv, melyet a magyar utazó jól használhat. Ára 1 forint.

Aigner Lajos budapesti könyvkereskedésének bizománya.

Szent beszédek. Hock János országgyűlési képviselő a budapesti ferenczrendiek templomában tartott nagybőjtői prédikációját sajtó alá rendezi, s egyházi jóváhagyással már ápril közepén megjelenik. Előfizetési ára 1 frt s megrendelhető a szerzőnél, Budapest, József-körút 71. sz. a.

Új zeneművek. Táborcsy Nándor nemzeti zeneműkereskedésében Budapesten megjelent. *«Téli örömök»* polka, szerző Neugebauer József. Ára 75 kr. *A Czimbalmozók folyóiratából*, melyet Késmárky Árpád szerkeszt, két füzet jelent meg közelebb, tartalmazza többek közt az eredeti Rákóczi-nótát, két csinos népdalt Korda Lajostól, s s több új dalt. Előfizetési ára egész évre 4 frt 80 kr. Egyes szám 30 kr.

A szabadság-szobor pályázata. Az 1848—49-iki szabadságharc emlékére Budapest város hatósága által hirdettet szobor-pályázat sorsát e hó 7-én döntötte el a bíráló bizottság, mely Pulszky Ferenc elnökle alatt az akadémia nagy termében gyűlt össze. hol a kilenc pályamű is ki van állítva. A bíráló bizottság jelentését *Keleti Gusztáv* terjesztette elő. A bizottság egy óráig tartó tanácskozás után egyhangulag hozott megállapodásra jutott, a mennyeiben elhatározta, hogy a *kitűzött díjak kiadását nem javasolja*, egyrészt a pályázati feltételek általános meg nem tartása, részint a költségetes túllépése miatt; másrészt pedig az *eredményt magában véve irrendesnek találja*, mert látszik, hogy a pályázó fiatal művészek alapos tanulmányokat tettek és ezenfelül anyagi áldozatokat is hoztak a szabadság-szobor ügyének és így mer érdemlik, hogy elismerésben részesíttessenek.

A bíráló bizottság ezért javasolni fogja a szobor-bizottságnak, hogy rendelkezésre álló összegből jutalomdíjakat engedélyezzen. Erre nézve azt határozta a bizottság, hogy a jutalmazandó művészeket két kategóriába osztja el, még pedig *első sorban* kitüntetendő és *másod sorban* kitüntetendők. Az első csoportba nagy szavazattöbbséggel *Zala Györgyöt*, *Stróbl Alajost* és *Róna Józsefet* osztotta, a második csoportba pedig *Köllő Miklóst*, *Széchy és Donáthot*. Hogy megbiznak-e valakit a kivételre vagy nem, vagy pedig új pályázatot hirdetnek-e, arról egyelőre nem volt szó, mert ezt egy későbbi ülésen fogják tárgyalni, melyet valóságintéleg vasárnap délelőttre hívnak össze. — Hogy a pályaművekkel mi történtek, arra nézve a bizottság elhatározta, hogy a művészeket fel fogja szólítani pályamintáik elhelyezésére, mert a fővárosnak nincs olyan terme, a hol azokat elhelyezni lehetne, az akadémia nagytermét pedig az akadémia ünnepies ülésére kell előkészíteni. A bizottság *Keleti Gusztávot* bízza meg, hogy a bírálati jelentést, melyet a nagy szobor-bizottságnak elé fognak terjeszteni, megszerkeszse a részletes indoklással együtt. A jutalomdíjak elosztását úgy óhajtja a bizottság, hogy a három első sorban említett művész egyenkint 1200, a második sorban említettek 600 forint kapjanak. Erre nézve azonban jelenléteben javaslatot nem tesz.

Templomi falfestmények. A Mária- és József-utczák sarkán közel áll befeljezéséhez a jezsuita atyák temploma, úgy hogy az építőknek, a kiknek az élen György Teréz grófnő áll, a belső berendezésről kezdenek gondoskodni. A templomba freskókat terveznek, melyeknek elkészítését *Roskovics Ignác* festőművészre bízták, a ki már több becses oltárképet festett. Roskovics még ebben az évben elkészíti a falfestmények kartonját s a jövő évben hozzá fog a tulajdonképeni munkához. A képek tárgya *Jézus* szent szívének dicsőítése lesz.

Patti hangversenye. Patti Adelina ápril 6-ikán adta hargversenyét a budapesti redoutban, melynek nagy és kis terme, valamint páholyai és karzatai szorongással megteltek oly közönséggel, melyet részint a kíváncsiság hajtott, hogy ő is meghallhassa a művészet soká ragyogott csillagát, mielőtt letűnnék; részint olyanokkal, kik ragyogása fényes korában ismerték már, s látni, hallani akarták, hogy oly hosszú művészeti pályára és folytonos diadal után mi maradt még meg belőle; vajjon az ilyen tüneményes művészi jelenségek fölött is hatalmas van-e az időnek. Tizenkét év előtt járt utolszor Budapesten Patti Adelina, s már akkor sokan észrevették rajta a mulandóságot. Azóta a vékony, finom alakja is megváltozott, hisz Patti Adelina már 48 éves. Szénefekete haja vörös lett, de alkalmasint nem a természet rendje szerint. Elég karcsú alak még, szellemes, eleven arccal, mely nyájasan mosolyog. Arany

brocat-virág ruhája, nagy uszályllyal, elegáns megjelenésű tette. Fején, nyakán, keblén, hajában gyémántok ragyognak. A közönség vizsgán nézi és tartózkodva tapsol neki, a mint megjelenik. A program nem valami változatos és régi. *«Semiramis»* nagy áriáját, *«Lucia»* örülési jelenetét, Ardittól a *«Csók»* keringőt, az *«Utolsó rózsa»* (Mártából), Schubert *«Ständchen»* s *«Rothschild»* keringőt nagyon sokszor énekelte már ő. Szinte úgy tetszett, hogy az elmúlt pálya képét mintegy dióhéjban akarja hirdelenében feltüntetni. Nagy bravourral, eleganciával, csengő hangon énekel. Kétünő művésznő ma is, de már nem az, a ki lábba képes hozni a közönséget, s nem gondol a 8—12 frtos belépti díjakkal. De megtapsolták hosszan a nagynevű művésznőt, ki most búcsúzik a közönségtől.

Patti másnap elutazott. A hangverseny előtti napon érkezett, s itt léte alatt nem fogadott senkit, kivéve az adófelgyűlő küldöttjét, ki a hangverseny jövedelme után 400 frtot követelt. Érdemes fölemlíteni, hogy a hangversenyre ezuttal is feljött Kolozsvárról az agg tudós, *Brassai Sámuel*, kit 96 éves kora sem tart vissza, hogy a zenei élvezetekért nagy utazásokra menjen.

A népszínházban ápril 8-ikán ismét bemutatott előadás volt. *«Az első és második»* című operette került színre, melynek szövegét Labiche egy bohózat után Rákosi Jenő idomította át, a zenét pedig Szabados Béla szerzeszte, a *«Viola»* ballet szerzőjének öccsére. A franciaes szellemű szöveg mellett a zene is nagyobbrészt francziás operetek motívumai után indúl. Öletkekkel nem dicsékedhetik, mindössze arra elég, hogy néhányszor a közönség elmulasson rajta. A szöveg maga bohózáti fordulatokkal mulattat.

A darab meséje röviden az, hogy egy fiatal ember nem veheti nőül menyasszonyát, mert a nagybácsi a fiatal emberben első nejének kedvesére ismer. A nagybácsi és a völgy ny harca folyik le a darab második és harmadik felvonásában. A fiatal ember, kétségbeesésében arra határozza magát, hogy a nagybácsi második nejének is udvarolni fog, remélve, hogy ezzel megadarsa bírja a féltékeny nagybácsit. A nagybácsi azonban fölkapja a féltékeny kincsét, s menekülni akar vele, de a fiatal ember sem tágít és velök utazik, míg végre spanyol földre jutnak, hol megtörténik a vértelen párviald és az általános kibékülés. A bohózat helyzetek többször megnevezették a közönséget. Az előadás lelke ma is Blaha Lujza volt, kinek játékát, énekét a közönség nem győzte eléggé élvezni és tapsolni; mellette énekelben Réti Laurának, játékban Serédi Saroltának volt szerepe és estje. A férfiak közül leginkább kitűnt Solymosi a féltékeny nagybácsi szerepében, de kivéle Németh, Szirmai, Kassai, Tollagi, Újvári és Hunyadi is igyekezett játszatak. A szereplőket a zeneszerzővel, Szabados Bélával együtt többször kitapsolta a közönség, mely különben az egész nézőtér megtöltötte.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A tud. akadémia e hó 6-iki ülésén, melyen *Hunfalvy Pál* elnökölt, érdekes tárgyak voltak napirenden.

Majláth Béla ismertette Zrinyi Miklósnak, a költőnek könyvtárát, mely Zrinyi fiának, Ádámnak 1691-ben történt halála után, örökségül a Daun grófok morvaországi ágának birtokába jutott, s Vóttauban őrizték a legutóbbi időkig. A Zrinyi-könyvtár létezéséről legelőször Toldy László 1880-ban a történelmi társulat ülésén adott hírt. A történelmi társulat erre megkereste Daun grófot, a ki sajátkezezel irt feljegyzéseket küldött a társulatnak. E szerint a könyvtár állott 208 műből, és pedig 203 nyomtatottból és 5 kézirattól. Az eredeti 1662-ben készült könyvtár jegyzék szerint pedig a könyvtár állott 418 műből, tizenegy szakaszba beosztva. Ez év január havában Pulszky Ferenc, a nemzeti múzeum igazgatója, értesülve arról, hogy a könyvtárt elárverezik, Majláthot bízza meg, hogy tekintse meg s tegyen lépéseket megszerzésére. Ez alatt azonban a könyvtár egy bécsi antiquárius kezébe jutott. Majláth ott ismerkedett meg vele. Zrinyi tudományos műveltségének klasszikus alapját bizonyítják könyvtárának válogatott művei, valamint széles nyelvismertet. Magyar könyvekben latin, német, horvát, francia, olasz és spanyol szövegű nyomtatványokból és kéziratokból állt a könyvgyűjtemény. Kézirati közt irodalomtörténetünk nézve is becses adatokat őriz, sőt egy ismeretlen költeményt is a XVII. század nagy költőjének. Egy 74 lapra terjedő verses kézirat (nem Zrinyi írása) hivata van fölvetni: ki volt Gyöngyösi István *«Caricliá»*-jának szerzője. Gyöngyösi azt írja, hogy *«nemély pedig versek rongyából»* vette. Ez a kézirat pedig nem más, mint a *«Caricliá»* három első része. Még 1662-ből való Gyöngyösi *«Új életre hozott Caricliá»*-ja pedig 1700-ban jelent meg. Gyöngyösi átvett egész

sorokat, versszakokat. A Zrinyi-könyvtárban talált kéziratnak legszebb gyöngye, költői ihlettségének legkiválóbb nyilvánulása, egy czim nélküli, tizenegy versszakból álló költemény, melyben a költő fia halálán kesereg. Zrinyi kezirata ez, tehát az ő műve is. Eddig teljesen ismeretlen volt, melyből azt is megtudjuk, a miről eddig adattal nem birtunk, hogy Zrinynek Ádámon kívül még egy másik fia is volt, a kinek korai elhunytát keseríti ez a költemény. Kisebb költeményei közt alig akad ilyen lendületes a Könyvtárt és kézirataikat nem sikerült muzeumunk számára megszerezni. A zágrábi muzeumnak vették meg. Majláth ismertetését megjelentesék. *Simonffy Zsigmond* pedig a *magyar helyesírásról* tartott felolvasást, s indítványt tett, hogy az akadémia használja a cz helyett az egyszerű c-t; a kettős betűk ne irassanak kétféleképen: *vissza és őszszel*; hanem itt is elég az *sz*, legyen *őszszel*; a relativ névmás egy szóba irandó: aki, amely, ahol, stb.; végül az idegen szavak is magyarosanak irassanak. Az indítványt a nyelvtudományi bizottság elé terjeszték.

Az akadémia nagyhete. Május 5-iktől 10-ikéig tart az akadémia idei nagygyűlése.

Május 5-én, kedden délután 5 órakor az osztályok ülésai. Tárgyak: a pályázatok eldöntése. Új pályázatok kihirdetése. Szavazás az ajánlott tagokra. A II. osztály javaslatot tesz a nagyjutalom és a Marczibányi mellékjutalom odaítélésére. *Május 6-án* megállapítják az ünnepélyes közlés programját; az osztályok előterjesztik az előbbi napon hozott határozatokat. A jutalmat nyert pályaművek jellegű levélét felbontják; szavaznak az indítvány fölött, hogy Stoecek József elhunyt második nőnek arcképe a képes teremben elhelyeztessék. *Május 7-én* déli 12 órakor az igazgatótanács ülése. *Május 8-án* délután 5 órakor tagválasztó nagygyűlés. *Május 10-én*, vasárnap, délelőtt 10 órakor ünnepélyes közülés.

A magyar protestáns irodalmi társaság ápril 6-ikán tartotta közgyűlését *Szász Károly* elnökle alatt, s nagy érdeklődés közt.

Szász Károly megemlített, hogy b. Vay Miklós elnök gyöngelkedik, a társaság jövendő teendőiről szól. Noha évről-évre gyarapodik erejében a társaság, mégis kívánatos, hogy több élet öntessék belé. Szükséges, hogy nemcsak az egyházkerületek, hanem az egyes lelkészek is tömegesen lépjenek be a tagok sorába, mert ma, a 3 millió főnyi protestánsok számához képest, elenyészően kevés a tag. A társaságnak az a célja főleg, hogy a protestáns öntudatot és összetartozás érzetét irodalmi eszközökkel növelje, még pedig egyféléül a művelt közönségnek szóló, sőt tudományos értékű művek kiadásával, másfelől pedig a népek való munkák közrebecsítésével. Ismételten buzdítja tehát a társaság tagjait, hogy az ügy érdekében minden tőlük lehetőt megtegyenek. Az elnöki beszédet a közgyűlés tagjai zajos éljenzéssel fogadták. *Kenessey Béla*, a társaság titkára, olvasta föl ezután jelentését. A társaság tagjainak száma 1054, a mult évhez képest 130 a szaporulat. A népies kiadványok megindítását anyagi örök hiányában meg nem lehetett kezdeni; leg-helyesebbnek véli a titkár, ha e célra kiki a maga körében indít meg a társaság javára összegű adományokkal gyűjtést. A társaság vagyona ez idő szerint 40,880 frt s a tavalyi vagyon-szaporulat 1248 frt. A költségelgyűlészet 6001 frt kiadás és 8336 frt bevétel tünnet föl. A közgyűlés a költségvetést elfogadta s a mi a több mint 2000 frtnyi tagdíj hátralékot illeti, ennek behajtására vonatkozólag érelves folszólások történtek. Különösen *Hegedűs Sándor* kelt ki az ellen, hogy a taggyűjtő-bizottság nem fejt ki kellő tevékenységet. A taggyűjtést szervezni kell s ő abban a véleményben van, hogy az akcióknak egyetlen napon sem szabad szünetelnie. *Perkaly és Fejes István* folszólása után *Szász Károly* püspök javaslatait az elnökséget bízták meg a taggyűjtő-bizottságnak mielőbb leendő szervezésével.

MI UJSÁG?

Stefánia özvegy trónörökösne Olaszországban. Stefánia özvegy trónörökösne f hó 6-án, a legszigorubb inkognitóban, Genuába érkezett. Még ugyanazon napon apróra megnézte a város minden nevezetességét, azután San Remóba utazott. Az olasz partvidéket a fenséges asszony még nem ismeri minden szöb pontján s ezért utközben több helyütt meg-szándékozik állapodni rövidebb tartózkodásra. Azután valóságintéleg Nápolyon, Florenczen, Bolognán és Velenczén át visszatért Bécsbe. Genuában a szigoru inkognito dacára ráismerték a fenséges asszonyra, s csakhamar minden kirakataban ott pompázott az arcképe. A fogadó előtt, a hol a főhercegnő tartózkodott, állandóan nagy tömeg foglalt állást. A rendőrség ezzel az érdeklődéssel szemben megtette a szükséges elővigyázati intézkedéseket, nehogy a város fenséges vendégét bármily tekintetben is zavarják.

Mátyás király szülőháza. Mátyás király *kolozsvári* szülőházát tudvalevőleg különféle kiváltságokkal ruházta föl. Így adómentességgel, menedéjjoggal stb. A kiváltságok évszázadokon át érvényben maradtak, de a hatóságoknak mindenféle kellemetlenséget okoztak, mikor a ház az egyes örökösöktől ideg-n kére jutott. Végül a hatóság úgy segített magán, hogy megvette maga a házat. Közös hadseregbeli katonák elszállásolására használható eddig, ezentul pedig honvédeknek lesz kaszárnya. Abban a szobában azonban, hol Mátyás király születte, nem lesz legényeségi szoba, hanem itt a szabadságharcból származó ereklyéket fogják őrizni.

Az 1848—49-iki emlékek muzeuma Aradon. Az aradi Kőlesey-egylet legutóbbi közgyűlésén indítványt tettek oly muzeum állítására, melyben a szabadságharcra vonatkozó tárgyakat és emlékeket őriznék.

A mult évi alföldi és délmagyarországi kiállítás látogatóinak megmutatni Arad, hogy rövid idő alatt is tud ilyen muzeumot létesíteni, mely szerény keretű dacára, nagy vonzerővel bírt a közönségre. A kiállítás egy részét képezték azok az ereklyék, melyek a Kőlesey-egylet, a város, a megye és magánosok tulajdonai; s ez a kiállítás adta az eszmét, hogy azt állandósítani s Aradon szabadságharc-muzeumot kellene létrehozni. Szöllősy Károly, a Kőlesey-egylet titkára, ez irányban most javaslattal lépett föl, melyet az egylet magáévá tett, s a terv kivételét a választmányra bízza. Az egylet folszólást fog küldeni az ország minden részébe, hogy a 48-as idők ereklyéit engedjék át a muzeum számára, ha pedig azokat a muzeum tulajdonába nem akarják bocsátani: legalább engedjék meg, hogy azok ott letétben őriztessenek.

Jókai Szegeden. Jókai e hó 4-ikén délután érkezett Szegedre, hol jótékony célra felolvasást tartott, s két napig időzött, minden létező a tisztelt leg-melegebb kifejezéseivel találkozával. Régi ismerőségek, Kemény Nándorhoz szállt, a hol sokan tisztelgettek nála, a szegedi hírlopírók testületileg is.

A nőegylet képképzést rendezett és hangversenyt. Az egylet meghívására ment Jókai Szegedre, mely értékes emléktágyról, egy díszes himnuszokkal ékített vörös bársony székről és asztalról is gondoskodott számára. A képképzést vasárnap délben nyitotta meg Jókai. Jelen volt Szeged összes értelmisége. A kiállításban Munkácsy két ifjúkori képe is látható volt, a *«Fonóházi jelenet»* és *«Tanulmányfej»*, valamint Benczúról, Horoviczról, Brodszkyról, Kacziány Ödöntől. Ezenkívül pasztell-képek, vízfestmények. Egy asztal tele okiratokkal a szabadságharc idejéből. Este a Tisza-szálló ban díszes és nagy közönség gyűlt össze a felolvasásra. A dalárda megnyitó éneke után Jókai asztaltól és székét vitték föl az emelvényre. Midőn ezt Jókai meglátta, tréfásan szolt szomszédainak: *«Ezek az asszonyok! ezek az asszonyok! Még vén koromra is azon igyekeznek, hogy felül-teszenek!»* Aztán zajos taps és éljenek közt előadta a Petőfi-társaság közülésén is felolvasott emlékezését, *«Petőfi eszmecsírás»*-t, aztán *«Ezredék»* című ódáját. A dalárda éneke s a katonai zenekar néhány száma fejezte be a felolvasást. Nyomban utána következett a társas vacsora, melyben Jókait Salamon Zsigmond, Lipsey Ádám szerkesztő, Kemény Nándor köszönték fel. Jókai kétszer válaszolt, legelőször a szegedi hölgyeket üdvözölve. A lakoma végén a fiatal-ság tánczra perült. Hétfőn délelőtt utazott vissza Jókai Budapestre. Szegedi időzése alatt több látogatást tett, megnézte a város nevezetességeit, intézeteit. A kisdödvóban 80 apróság mulattatá énekel játék-kal, szavazattal. Megnézte a csillag-börtönt is, s beírta nevét a vendéghönyvbé.

A Margitsziget új virága. József főherczeg a Margitszigeten is megakarja honosítani a *Nimphœa thermalis*, mely eddig csak a Nagy-Várad mellett fekvő Püspök-fürdőben található. A főherczeg ker-tésze már átvitette az átplántálandó virágokat. E pompás melegvízi növény kétszázötvenül egyik érdekessége lesz a Margitszigetnek.

Kitüntetés. Dr. *Erődi Béla*, az ismert író és orientalista, a Ferencz-József-nevelőtisztorkománya, a tanügy terén kifejtett hasznos működése elismerésül királyi tanácsosi czimet kapott.

A kórházak vasárnapja. Vasárnap e hó 12-én a szamaritanus egylet a főváros 34 templomában rendez gyűjtéseket a kórházi szegények és idülők segélyezésére. Minden templomban hitszónoklat is lesz. A gyűjtésre hölgyek vállalkoztak. A főváros kórházaiban minden nap 3000 beteg sanyilódik, a legtöbb szegény, a ki ha felgyógyul, a legkisebb támaszszal sem bír.

Német tudósok látogatása. A Bécsben tartott földrajzi kongresszusnak mintegy negyven tagja érkezett ápril 5-ikén, vasárnap, Budapestre.

Fogadásokról a földrajzi és földtani társulatok gondoskodtak, s megjelent időzölésükre a főváros részéről a statisztikai hivatal igazgatója, a Kárpát-egyesület, stb. **Lóczy Lajos**, mint a földrajzi társaság elnöke, **Havass Rezső** fővárosi, tag, **Staub Mór**, a Kárpát-egyesület alelnöke intéztek szíves szavakat a vendégekhez, kiknek nevében, mint vezető, **Sternec Vilmos** bécsi ker. főnök és gróf **Zeppelin** Eberhard, württembergi tábornok válaszoltak. Az utóbbi a német birodalom nevében üdvözlő Magyarországot, felszólítva utitársait, hogy háromszoros »hoch«-ot mondjanak a vendéglátó országra és fővárosra. Hoch és éljenek közt hajtatták a vendégek szállásaira. Délután 4 órakor sajtóhajózást tettek a Dunán, kirándultak az ó-budai amfiteátrumhoz s este fél 9-kor az »István főherceg« fogadóban lakomára gyűltek, melyen sok felkészített hangzott. Másnap folytatott a város megtekintését. A múzeum gazdagsága, s Budapest nagysága és szépsége meglepte őket. Délután több Fiume felé utaztak. A nagyobb rész azonban még itt maradt s csak a hó 7-én hagyták el Budapestet.

A Balaton tudományos kikutatása tárgyában, a magyar földrajzi társaság által **Lóczy Lajos** elnöke alatt kiküldött bizottság megkezdte működését és nagyjában már megállapította működését. A kutatások mélysegrészekre, meteorológiai és vízrajzi viszonyokra, a flóra és fauna kutatására, történeti és archeológiai, úgyszintén fizikai és vegytani munkálatok eszközöztetésére terjednek; hasonlóképpen, mint az újabbán a svájci tavaknál eszközöltetett.

A lipótvárosi bazilika építése végre a befejezéshez közeledik. Ez évben már a belső berendezéshez és díszítéséhez foghatnak. A folyó évre kitűzött munkák költsége 176,000 frtna van számítva.

Pusztavár. Zólyom közelében egy régi vár maradványait fedezték fel, a melyek a pogány korra vallanak. Ezt a romladékok Pusztavárnak nevezték el. Nem régiben ásásokat eszközöltek és egy hat méter magas tornyot ástak ki a földből.

Vasut a svájci Alpok között. A svájci szövetségi gyűlés engedélyt adott Köchlin-nek Lauterbrunnól a Jungfrau ormára vezető vasút építésére, oly feltétellel, hogy az engedélyes az építés megkezdése előtt kimutatni tartozik, hogy sem a vasut kiépítése, sem formája nem jár rendkívüli veszedelemmel. Ha a vasut kiépül, 4166 méter magas hóborította hegycsúcs lesz hozzáférhető. A merészen emelkedő hegygerincze, melyet 1811-ben a Melser testvérek másztak meg először, nemcsak a folkpászokk a príszkölöző modonyra és a szingarda panoráma a nagyközönség számára is megnyílik.

Az Anker élet- és járadék-biztosító-társaság március 28-án tartott 32. évi rendes közgyűlést gróf Zichy Ódon elnöke alatt. Az évi jelentésből látható, hogy az üzlet az elmúlt évben is nyert terjedelmében és egy a biztosítottaknak, valamint a részvényeseknek egyenlő kielégítő eredményt nyújtott. 1890. évi adatai 25,786,016 frt összegben nyújtottak be és 8458 szerződés 21,541,086 frt tőke és 3708 frt járadékkal realizáltak és különösen a haláleseti és túlélési biztosítások a múlt év ellenében a biztosítási határidő letele után fizetett összegnek és az elmaradás által törlesbe hozott biztosítások levonása után 3783 szerződés 9,888,568 frt és 2111 frt járadékkal emelkedett, úgy, hogy az év végével 69,837 halál- és túlélési biztosítás 171,727,021 frt összegben és 57,227 frt járadék és hozzájárulva a közege túlélési társulatok 11,216 aláírású 180,232,40 forinttal, 81,063 szerződés 180,950,423 frt biztosított, illetve jegyzett tőkével és 57,227 frt járadék maradványban. Az Anker 1890-ben halálesetek, visszavárások, túlélési és járadék-biztosítások után az illetőknek 1,504,480 forintot, a társulati tagoknak 3,658,609 frt költségen fejtében, a biztosítottaknak 233,996 forintot fizetett, holott a díjtartalék emelésére 4,670,630 frt fordított. — Az előny a biztosítottak részére abból tnik ki, hogy a társulati tagok a részletben befizetett 1,839,124 frt-ért 3,658,609 frt-ot, azaz a betét 6 egész 7% és kamatok kamatozásával, a túlélési nyeménnyel rész-szel biztosítottak, nyeménnyel a biztosított tőke után 26 %-ot kaptak, ellenben a halálesetre nyeménnyel rész-szel biztosítottak nyeménnyel az évi díj 25%-a jutott. A társulat kezességi képessége a túlélési társulat 12,010,540 frt alapján kívül a következő alappokból áll: A túlélési és halálesetre nyeménnyel rész-szel biztosítottak alapja és járadék-biztosítások 9,073,538 frt díjtartalék és nyeménnyel alap a halálesetre nyeménnyel rész-szel biztosítottak részére 14,785,303 frt, összesen 23,858,842 frt, ehhez járul még a részvényeseké 1,000,000 frt-ral és a tőkétartalék külön tartalékokkal 1,806,131 frt, összesen 38,675,514 forint. A társulat összesen vagyona 40,443,351 frt. A befektetést illetőleg megjegyzendő, hogy ez a törvényes előírásoknak megfelelően egy rész bécsi és budapesti ingatlanokra van elhelyezve, melyek az évi leírások folyán jóval a valódi értéken alul szerepelnek a mérlegben. A vasutn tulajdoni része, jelzősokos biztosított nyújtó és állami garantiát élvező első rangú értékekben van elhelyezve.

HALÁLOZÁSOK.

PÁSZTÉLYI KOVÁCS JÁNOS, a hazafias szellemű munkácsi görög katolikus püspök, e hó 5-ikén hajnalban, 65 éves korában, Ungvárt meghalt. Az érdemes főpap Velejtén, Zemplénmegyében született, tanulmányait Nyiregyháza, Ungvárt, Szatmár és Kassán végezte s 1849-ben szentelték pappá. Tésón, Huszton lelkészkedett, 1867-ben mármaros-i főesperes lett s hazafias működésével nagy népszerűségre jutott, hogy 1869-ben orsz. képviselőnek választották meg. Ugyanez évben mármaros-i püspöki helynek lett, a következő évben mármaros-szigeti lelkész, majd apát, kevéssel utóbb pedig ő

felsége a Pánkovics halálával megüresedett munkácsi püspöki székre nevezte ki. Ez állásban két évig maradt, de lelkiismeretes gondokkal szolgált egyháznak épp úgy, mint a hazának. Egyházközeletbe tulajdonán rutén nemzetiségű hívei közt buzgón ápolta a hazafias érzelmeket, s nemes példával járt papjai előtt. Temetését e hó 8-ikán délelőtt ment végbe, s holttestét Mármaros-Szigetre, a családi sírboltba szállították.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: **MASSA KÁROLY**, nyug. plébános, élete 78-ik évében, Esztergomban. — **Nagy-solymosi Koncz J. ANDRÁS**, okleveles gyógyszerész, városi képviselő és megyei törvényhatóság tag, a ref. egyházmegyének 20 éven át volt egyházi tanácsosa, 84 éves korában, Székely-Udvarhelyt. — **BENEDEK JÓZSEF**, gyulafehérvári székesegyházi káplán és hitelemző, életének 32. évében. — **HEGYESI LAJOS**, szentpéteri plébános, ki súlyos betegsége gyógyítása végett jött a fővárosba, 53 éves, Budapestben; ugyanitt báró **BÖCK FERENC**, a 4-ik tüzér ezred ezredese, 44 éves; **LACHNIT JÁNOS**, az osztrák-magyar államasut nyugalmazott tisztviselője, élete 69-ik évében. — **KÓPATAKI GYULA**, besztekeri ref. lelkész, 29 éves, Besztekerén. — **HOLCZER JÁNOS**, egri főkapitányi nyug. tisztartó, Egerben, élete 75-ik évében. — **ÉBNER IGÁNC**, a moóri ipartestület elnöke. — **FEKETE PÉTER**, megyei főpénztári ellenőr, régi honvéd, 62 éves, Aradon; ugyanott **HAUSNER JAKAB**, háztulajdonos, 65 éves. — **MÁRKUS JÁNOS**, uradalmi nyug. ezredes, 79 éves, Dunaföldvár. — **BAUCKNER PÉTER**, adóhivatali nyug. ellenőr, 69 éves, Nagy-Maros-on. — **EIFFERT HENRIK**, sár-szent-lőrinci evang. tanító, 50 éves korában, s nagy részét közt temették el. — **EISENHUT György**, a horvát orsz. zeneiskola tanára, népszerű horvát zeneszerző, Zágrábban. — **LEONHARDT GUSZTÁV**, az osztrák-magyar bank vezérigazgatója, a banknak harmincz esztendő óta előkelő tisztviselője, ki mint vezérigazgató tizenkét évig működött, Bécsben. — **TOKÁR JÓZSEF**, Sátoralja-újhegyi közkórházi orvos. — **KOHUT JÓZSEF**, nagytekintélyű rabbi, 88 éves, Domonyban. — **KULINYI LACZKA**, Kulinyi Zsigmondnak, a »Szegedi Napló« szerkesztőjének 5 éves fiacskja, Szegeden. — **FISCHER MÓR**, miskolci nagykereskedő, 60 éves. — **BARABAS PÉTER**, Arad város bizottsági tagja, az 1848-49-iki honvéd egylet alelnöke, a polgári tiszolt kar tiszteletbeli főparancsnoka, 70 éves korában, Aradon. — **Id. AUL SÁNDOR**, fővárosi igazgató-tanító, volt 1848-as honvéd főhadnagy, hosszal tanítói működése után, Főthón. — **PAP KÁROLY**, gyógyszerész és kereskedő, 28 éves, Halason. — **BELL PÁL**, evang. lelkész, 69 éves, Abolváron. — **ACH JÁNOS**, a Dráher-feri sörgyár vezetője, 60 éves, Budapestben. — **HOLCZER JÁNOS**, főkapitányi nyug. tisztartó, 75 éves Egerben.

ÖZV. **KONKOLY-TÉR Mária**, Türr István tábornok nővére, 73 éves, Zomborban. — **ANTOLIK KÁROLYNÉ**, szül. Czito Ilona, az aradi realiskola tanárnak neje; ugyanott özv. **BETTELHEIM Pálné**, szül. Jedicska Eleonóra, 60 éves. — **Vizeki TALLIAN Imréné**, szül. Kendelényi Stefánia asszony, Budapestben, élete 58-ik évében; ugyanitt **GUNST BERTALANNÉ**, szül. Guttmann Anna, 24 éves korában. — **SZARON ISTVÁNNÉ**, szül. Lamos Etelka, posta- és táviró tiszti fiatal neje, Miskolcson. — **ÖZV. KANDÓ KALMÁNNÉ**, szül. Vladár Klára élete 83-ik évében, Budapestben. — **SZARVADY LAJOSNÉ**, szül. Orbán Anna, ki a szabadságharc idejében sok jót tett, 70 éves. — **BLACHER VILMOSNÉ**, szül. Molnár Julia, 39 éves, Pécsen.

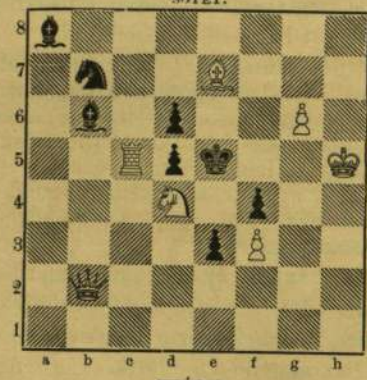
Szerkesztői mondanivalók.

O—r István. Ha első kísérlet, mindenesetre nagyon figyelemre méltó s határozott hivatottságról tanuskodik; de épen a valódi tehetség — tekintet nélkül társadalmi állására — saját érdekében cselekszik, ha első szengéjét nem bocsátja nyilvánosságra, hanem megvárja, míg kellő gyakorlat és önművelés után érett művekké léphet föl. Az akad. jelentés, bár röviden, megelőzte a kis költői beszély minden hibáját. Terünk szintén nem engedi, hogy részletesen szóljunk róla, — válaszunk közlése véletlen körülmények folytán készt is, — így csak tájékoztatóul emelhetünk ki egyetmást a mű fogatkozásából. Nagyon éreztük az alakítás hiányát, szerző a mesét, úgy a hogy találta, egyszerűen versbe öltöztette, s összefüggőbbé, se teljesebbé nem igyekezett tenni saját leleménye által; sőt azt a keretkedés, mely a kéz-mesében megvolt, megrottotta az által, hogy az elő-ményeket hosszasan, terjedőn mondja el, a vers tulajdonképeni tárgyát, a leányrabságot pedig rövidre fogja, elnagyolja. Ez elsietsései tulajdoníthatjuk, hogy épen ott, a hol legszükségesebb volna, hogy a szereplők lekébe lássunk s tetteik minden rögjőjét megismerjük, csak a külső események száraz elbeszélését kapjuk s az alakok egészen elmosódnak. All ez különösen a mű tulajdonképeni hősről, O—r Istvánról; az egész második részben nem tesz egyebet, mint hogy Honat lovára kapja, később pedig az özevgy Mikéne előtt tétre borul. Ez nem elég arra, hogy lekébe lássunk s tanúi legyünk belső küzdelmének, mely talán érthetőbb és rokonszenvesse tenné előttünk a hőst. Hogy fogadtatja el István, hogy testvérei — még a gyermek Péter is — feláldozzák érte magukat s a bizonyos halálba rohanjanak? engedheti-e ezt férfiu önzete? Ez indoklás, erős indoklás kívánna, mert különben a hős elvezeti érdeklődésünk, részvétünk. Hasonlóképpen igen gyöngye Ilona alakja is, leírva létük elejét, de jellemzve nem.

Egy kis leány halálára. Nincs benne jól ki-fejezve, a mit szerző mondani akar. **Intés. Bájós kis arczodon**. A lyrai apróságok fordítása nagyon nehéz; egy könnyed, mintegy oda lehet kis dal, olyan mint a lepke szárnya, melyet ha érintünk, csilló porát mindjárt letörüljük. A két kis dal fordítása sem sikerült. **Éji osend**. A második strofa kivételével, mely határozottan csinos, az egész vers nagyon gyöngye s nem árulja el szerző hivatottságát. **London**. D. T. Az érdekes képeket és cikket köszönettel vettük.

SAKKJÁTÉK.

1655. számú feladvány. Tolosa y Carreras J.-tól. (Barcelona-n.)

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1648. számú feladvány megfejtése

Kesl J.-tól.

Megfejtés.

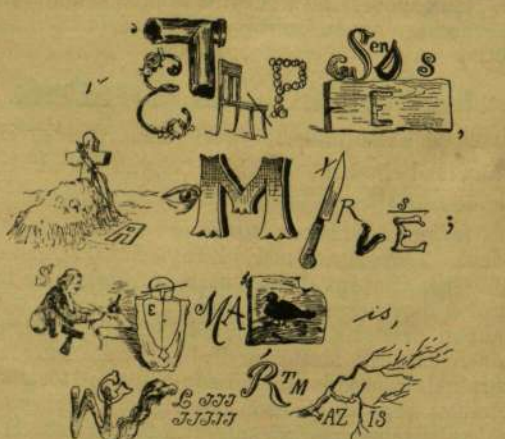
Világos. Sötét. Világos. a. Sötét. 1. Vb2-c3 ... Kf4-f4: (a) 1. ... Ke5-d5 (e) 2. Hd4-e6 ... Kf4-e4: (b) 2. Hd4-e6 ... Kd5-e6: 3. f2-f3 ... Ke4-d5 3. Vc3-e6 ... t. sz. 4. He6-c7 mat. 4. Vc6-d6-e4: mat.

b. 1. ... Kf4-e4 1. ... f5-e4: (d) 2. Vc3-g3 ... Kf4-h5: 2. Bf4-f5 ... Fh3-f5: 3. Hc3-d4 ... t. sz. 4. Vg3-g5 mat. 4. V v. H mat.

Világos. d. Sötét. 1. ... Bb4-f4: 2. Hd4-h5 ... t. sz. 3. f2-f3 v. Hb5-c7+ t. sz. 3. V v. H mat.

Helyesen fejtették meg: Budapestben: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Ung-Turadoson: Németh Péter. — Csáktornya: Györfi Gergely. — Kecskemén: Balogh Dienes. — Nagy-Körösn: A polgári kör sakk-kezelői. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A »Vasárnapi Ujság« 13-ik számában közölt képtalány megfejtése: Világkállitás.

HETI-NAPTAR, április hó.

Nap	Katolikus és protestáns	Görög-Orosz	Israelita
1EV. D 2 Miericord	D Dániel	31 P. Nőjót 4. 4	
13H. Hermenegild	vt. Hermenegild	1 Apr. Egy. M. 5	
14K. Tibor vt.		2 Tisz. 6	
15S. Anasztázia	Olimpia	3 Nikéta ap. 7	
16C. Lambert vt.	Aron	4 József 8	
17P. Amczt pp. vt.	Rezső	5 Klaudiusz 9	
18S. Apollonius vt.	Apollón	6 Entik 10 S. N.	

Holdváltás. Első negyed 16-án 2 óra 56 pk. regg.

Felolós szerkesztő: **Nagy Miklós**. (L. Egyetem-ter 6. szám.)

Nyers selyem bastruhák, frt 10.50 ruhánként, és jobb minőségűeket, szállít viládföldi és vámmentesen Henneberg G. (es. és k. udv. szállító) gyári raktára. Zürichben. Minták pósta fordultával. Levelekre Svájcba 10 kros bélyeg ragasztandó.

Az arcz szépsége
életrék
Leichner zsírpora
és Leichner hermelinpora
(legjobb minőségű zsírpor)

Által; mely nappalra és estére a legjobb arczpor, erősen tapad, a bőrt széppé, rózsás fiatal időségűvé és puhává teszi; ártalmatlan, s nem lehet észre venni, ha valaki azzal beporozza magát. — Minden kiállításon az arany éremmel kitüntetve; a legjobb nemesség s az egész művészvilág használja, s kapható minden illatszerek-kereskedésben, de csakis zárt szelencékben, a »Jyra és babórkoszorú« védjeggyel. Kérjük mindig **Leichner zsírporát (Leichner's Fettpulver)**.
Illatszerek-vegyész, kir. udv. színházak szállítója **Leichner L.** Berlinben.

Legjobb és Leghírnevesebb
Pipere Hölgypor
La VELOUTINE
Különleges Rizpor
BISMUTTAL VEGETIVÉ
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Azon háznak lebontása végett,
melyben a mi raktáraink vannak, hol több mint **100,000 darab** porcellánedény van elhelyezve, melyeknek továbbbázálítása szörnyű költséggel kerülne, kényserülve vagyunk következő árakat minden áron eladni, s hogy ez gyorsan megtörténjék, eladjuk legelőször karisbád porcellánból álló terítékeket, melyek ezalott 15 frba kerültek, 3 frt 95 kr. hallatlan potom árért, s azonfelül minden megvándolt terítékhez egy kitérőben járó **konyhai inga-óra** egészen ingyen, ingával és szulnyal, hozzá fog csomagolattni. A terítékek tartalmának:

- 24 drb finom porcellán-tányért,
- 4 „ különféle porcellán-tálat,
- 1 „ igen elegáns fedeles leves-territ,
- 1 „ pompás mártás-csészét,
- 1 „ csinos porcellán mustár-csészét,
- 1 „ stórtót.

Az igen t. olvasók érdekében figyelmeztetjük, a megrendeléseket lehetőleg leggyorsabban s számosan megtenni, mert így jó alkalm, hogy minden házban, minden családban, minden vendéglőben is példiközhetlen, ill. szükséges tárgyakat, ill. potom árért lehetne megvenni; még emberemlékezet óta nem mutatkozott, de soha többé nem is fog mutatkozni. A csomagolás személyzetünk által minden díjazás nélkül történik, s csak a faladás és fény 70 kral felszámítatni. A kiemelésnyelés utánvétel vagy az összeg beküldése ellenében. A megrendelésnek kell az utolsó vasuti állomást is tartalmaznia. Megrendelésnek intézőndök:

Apfel's Comptoir für Porzellan-Ansverkauf
Wien. I. Bez., Fleischmarkt 8/72.

50 év óta sikerrel használtatik!
Szeplő és májfoltokat, valamint az összes bőrtisztatálanságokat eltávolító jótállás mellett a **Spitzer-féle szeplő és májfolt elleni arczenőcs és Salvátor-szappan.**
Valódi minőségben egyedül a 115 év óta fennálló **DIENES J. C.-féle Salvator-gyógyszertárban ESZÉKEN, FELSŐVÁROS,** kapható. 1 tégely Spitzer-kenőcs 35 kr. 1 darab Salvátor-szappan 50 kr. Hatása előmozdítatik a Spitzer-féle salakos mosdóvíz használatával, 1 üveg ára 50 kr. Ajánlom makacsban bőrtisztatálanságoknál a Milió-arczenőcsöt, 1 tégely 50 kr. — Kitünő lyoni rizspor, 1 doboz 1 forint, kis doboz 50 krajczár.

FIGYELMEZTETÉS! Készítményeimet kitünő hatásuk miatt sokan utánózzák, kérétek tehát a t. cz. közönség csakis **Dienes-féle eszközi kenőcsöt** és szappant kérni és elfogadni.

Raktár Budapestben, Török József gyógyszer-tárában Király-utca 12.
Postai megrendelések utánvétel mellett azonnal pontosan eszközöltetnek. Budapest, 1891 március 26-án. Az igazgató.

PARIS
GRANDS MAGASINS DU Printemps
NOUVEAUTÉS
Ingyen és Bérmentve
küldjük a legújabb divatot tartalmazó nagy illusztrált Catalogust a nyári évadra. Megkeresések czimzandók: **JULES JALUZOT & Co** PARIS

Ugyancsak bérmentve küldetnek a **Printemps** orsiai raktárán levő szövetek mintái, árat és fajt lehetőleg meghatározni kérünk. **Expeditio Magyarország részére portómentesen 25 franktól kezdve.**
Vámmentes küldemények föltételei a Catalogusban. Továbbító-és vámkezelés házuk **Salzburgban**, Mozartplatz, 4. **Levelezés Magyar nyelven.**

Színes női-, férfi- és gyermek-harisnyák.
Női tricót- és satin-derekek.
Vásznak, chiffonok, asztal és kávéterítékek. Fiu- és leány-fehérmertiek.
Fehér és színes férfi-íngék, gatyák és zsebkendők.
Női íngék, lábravalók, alszocioknyák s haléköntők.
Menyasszonyi kelengéyk.
Kitünő minőségben, igen jutányos áron kaphatók
Kollarits József és Fianál
az »Ypsilanti«-hoz
Budapest, Váci-utca 5. szám.

Budapesti közuti vaspálya-társaság.

HIRDETMÉNY.
A budapesti közuti vaspálya-társaság **XXVI-dik rendes közgyűlése** f. é. április hó 16-án délután 3^{1/2} órakor az evang. iskola-épület dísztermében (IV., sűtő-utca 1. sz.) fog megtartatni.

Napirend:
1. Igazgatósi évi jelentés előterjesztése az 1890. évi zárszámadásnak és mérlegnek, és a felügyelő-bizottság erre vonatkozó jelentésének; az osztalék megállapítása; határozat a felmentvény megadása érdekében.
2. Az igazgatószám indítványa, az alapszabályok 17., 24. §-ainak kiegészítése, úgy társulati választmány alakítása érdekében hat uj (50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. és 61. §-nak 56. 57. 58. 59. 60. és 61. §-nak 56. 57. 58. 59. 60. és 61. §-nak 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. és 67. számokkal való jelölése tárgyában.
3. Választás:
a) az igazgatóság újbóli megválasztása a megbízatás lejártá folytán;
b) a felügyelő-bizottság újbóli megválasztása a megbízatás lejártá folytán;
c) a választmány megválasztása a 2. pontban indítványa alapján módosított elfogadásra esztén.
4. Nétalán egyéb indítványok a t. cz. részvényesek köréből, a mennyiben alapszabályszerint (8 nappal a közgyűlés előtti írásban) fogának az igazgatóságnál bemutatatni.

Szavazati jogot adnak a társaság közgyűlésein (alapsz. 15. és 20. §.), egyaránt a társaság I. és II.-od sorozatu részvényei s illetőleg élvetszi jegyei, ha legalább **négy nappal** a közgyűlés előtt az igazgatóságnál letéteményeztetnek; de a névle szóló I.-s sorozatu részvények és élvetszi jegyek csak annyiban, a mennyiben a részvénykönyvben 45 nap óta vannak a letevők saját neveire írva.
Felkérnek tehát a t. cz. részvényes urak, kik jelen közgyűlésben résztvenni óhajtanak, miszerint a czimleiket, a szelvényekkel együtt bezárólag f. é. április 12-ig az igazgatóságnál (VI., Andrássy-ut 9. sz. d. e. 9—12. u. 4—5. ker. között) mellékelni kellően méltóztassanak, hol a szavazási igazolványokkal egyidejűleg az előterjesztendő zárszámla és mérleg, valamint a felügyelő-bizottság jelentése is átvehető lesz. Budapest, 1891 március 26-án. Az igazgató.

VÉGHLESI
VERA FORRÁS
Hazánk legtisztább, legolcsóbb és legjobb szén-savdus, évrényes savanyuvize, **Véghles-Szalotán, Zólyom** mindig frissen töltésben kapható a budapesti főraktárban: **Erzsébet-körút 56. szám alatt,** továbbá fűszerüzletekben és vendéglőkben! Telefon összekötés. Számos raktár a vidéken.

Sternberg A. és Testv.
Hangszer-Ipar
Budapest, Kerepesi-út 36

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Dr. Lengiel-féle NYIRFA-BALZSAMOT
kiszorítani, ami legjobban bizonyítja, hogy szer valóban jó, a természetből nyújtott borszőpítő szer. Dr. Lengiel Fr. »nyirfa-balzsama« Szt-Pétervártól az orosz csári a beszi egyetem prokurátora, valamint Pfeilich tanár által Londonban s több más szakterfák által ajánlottott és 30 éven át üzött vegyi eljárás után készítették, mely eljárás folyán azon tulajdonságot nyert, hogy a bőr legfőbb részegét, a zsírszövetet leháztatja és időségekben megvastagított aláb bőrtérteget ifjú fényben nemű kiütést, foltot, vörösséget, anyajegyet, elsimítja a redőket és himlőhelyeket s fokoztatott használatával a bőr és élénk fide színt varázsol elő.
Egy koros használati utastással együtt 1 frt 50 kr. A nyirfa-balzgam által már megismertott bőr konzerválásra igen ajánlatos a **Dr. Lengiel-féle Opo-Crème** egy doboz 60 kr. és a **Dr. Lengiel-féle Benzoe-szappan** egy db 60 és 35 kr. egyidejű használatára.
Kapható Magyarországon minden nagyobb gyógyszer-tárban, gyógyszer-és illatár-kereskedésben. Főraktár Budapestben: **Török József gyógyszer-tárában, Király-utca 12. sz.**

Kwizda KÖZSZEYNYFOLYADÉKA
fájdalomcsillapító szer
köszvény, csúsz és idegbajokban.
Ugyszintén jeles hatású **ficzomodásoknál, az izmok és idegek feszültségénél, helyi görösknél** (lábakra-görös), **idegfájás, főként pedig erősítésül nagy fáradságok, hosszú menetek előtt és után.**
Egy palackzal 1 frt o. é. 70.
Kwizda Ferencz János, os. és kir. osztrák és királyi román udv. szállító és kertleji gyógyszerésznek, **Korneuburgban**, Bécs mellett.
Bizonyították, hogy a helyőrségi kórházban és a hatonai fürdő-gyógyintézetben **Badenben, Kwizda köszvényfolyadék**a az osztrák különböző alakjai, névszerint **izomosis**, ugyszintén a **köszvény és idegség** ellen, ép úgy magában, valamint **hővérűdők segédesszéke** gyanánt, jó hatásal alkalmazottatt. Baden, 1886 szept. 21. **Dr. Mülhleitner**, os. és kir. 25. sz. kórház-vezető.

Főletét a Magyar királyság számára Budapestben Török József gyógyszer-tárában; kapható továbbá nagyban: Koehmeister Frigyes utódi, Neruda N., Thallmayer és Seitz, Strobenzt testv., s Detsinyi F.-nél; kicsinyben minden gyógyszer-tárban.
Szíves figyelembe vettél. E készítmény vásárlásánál kérjük, mindig **Kwizda köszvényfolyadékát** kérni, és arra ügyelni, hogy épúgy minden palack zárvány, valamint a carton is a mellékelt védjeggyel legyen ellátva.
Kwizda Ferencz János, os. és k. osztrák-magyar és kir. román udv. szállító, és ker. gyógyszerész Korneuburgban, Bécs mellett.

„Nincs többé fejfájás“

D. GOTZ
MIGRAINE-PORA

huszonöt év óta egyoldala, ideges, rheuma-
szerű, sőt gyomorból származó fejfájás ellen
a legjobb sikerrel használtatott, mit több
ezzer menő köszönetnyilvánítás bizonyít.
Utolsó időben a

MADRIDI UDVAR
feltűnő eredménnyel használta. 1 doboz ára
használati utasítással 2 frt. 1 kta próba-doboz
használati utasítással 1 frt. Eredetiben kap-
ható csak egyedül Fáykiss József, „nagy
Krisztof“-hoz címzett gyógyszerárban.
továbbá Török Józsefnél, király-u. 12. Postai
megrende ések azonnal eszközöltetnek.

RÉTHY JÁNOS
mérnök, nemzetközi
szabadalmi irodája,
BUDAPESTEN,
Erzsébet-körút 14. sz.
eszközi
új találmányok szabadalmaz-
ását és a szabadalmak meghos-
szabbítását bármely államban.
Elvállalja a találmányok ér-
tékelését és védelmét. Min-
denemű felvilágosítással szolgál
szabadalmi ügyekben. — Véd-
jegyeket beajánlástól min-
den államban.

WALLA JÓZSEF
csementáru-gyára
építési anyagok raktára

Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utca 13. sz.

Vállalkozik:
GRANITTERAZZO,
BETONIROZASOK,
CSATORNÁZASOK,
SZÖKÖKUTAK,
CZEMENT-LAPOK ÉS
MOZAIK LAPOKKALI
KÖVEZÉSEK
elkészítésére stb.

Raktárt tart:
KERAMIT LAPOK,
KELHEIMI LAPOK,
METTLACHI LAPOK,
TERRACOTTA-ÁRUK,
KÖFEDÉLPÉP,
TÜZÁLLÓ TÉGLÁK,
KEMÉNY RAKVÁ-
NYOKBÓL stb.

Gyári raktára a
gartenau Portlandi
csement és vízhat-
lan mész-gyárnak.

KOAGYAGCSÓ

Gyári raktára a
gartenau Portlandi
csement és vízhat-
lan mész-gyárnak.

VASÁRNAPI UJSÁG

16. SZÁM. 1891. BUDAPEST, ÁPRILIS 19. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt fél évre ... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt. fél évre ... 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt. fél évre ... 3 * Külföldi előfizetésekhöz a postai postpaid megfizetésű titeldíj is csatolandó.

135 frt tiszta haszon!

A világ egyetlen városában sem adnak ki könnyelműen oly sok pénz
ruhákért, mint Budapesten. Ha valaki ruhát készített, fizet

1 felöltőt	38 ft
1 tavaszi öltözet	36
1 nyári öltözet	35
1 őszi öltözet	42
1 téli kabát	42
1 nadrág	12

összesen 205 frtot,

ellenben én épp ilyen ruhákat, elegánsan
kiállítva csak 70 frtért szállítok, és pedig:

1 felöltő	12 frt
1 tavaszi öltözet	12
1 nyári öltözet	10
1 őszi öltözet	14
1 téli kabát	18
1 nadrág	4

összesen 70 frtért,

tehát a megtakarítás 135 frt; tekintve még azt, hogy én a viselt ruhá-
kat, — ha jó állapotban vannak, a fizetést ár feleért még vissza is vásár-
lom, — csak 35 frtnyi összegért lehet nálam finoman ruházni.
Midőn még b. figyelmét nagy raktáramra kész férfi és gyermekruhákban
irányítani bátorodom, vagyok teljes tisztelettel

Adler Adolf D.
Budapest, Deák Ferencz-utca 23.

A Kriegner-féle
ACATIA-SZAPPAN
kellemes habzása, rendkívül kedves illata és nagy tar-
tóságánál fogva, ma a legkedveltebb pipere-szappan.
1 drb ára 50 kr. 3 drb dobozban 1 frt 40 kr.

ACATIA-ARCZCRÉME
pár heti alkalmazása egészen új, üde gyermeked arc-
bő t idéz elő. Egy üveg ára 1 forint.

Főraktár: Budapest, Kálvin-tér, „Korona“ gyógyszer.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapított 1847.

Brausweller János
Szegeden. Co. és hie. kizárólagosan
szab. chronometer- és művészi, felállaló
a remontoir inga-órának.
stb. stb.

**ÓRAK, ÉKSZEREK 10-ÉVI JÓTÁLLÁSSAL
RÉSZLETFIZETÉSRE**

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent, és minden könyv-
kereskedésben kapható

A KÖZIGAZGATÁSI REFORM.

VISSZAPILLANTÁS AZ ÁLLAMOSÍTÁSI ESZME FEJLŐDÉSÉRE.

Írta
ASBÓTH JÁNOS.

Ára fizetve 40 kr.

SCHLICK-féle vasöntöde és gépgyár
részvénytársaság
BUDAPESTEN.

Gyár és irodák: Városi iroda és raktár:
VI., külső Váci-út 1696/99. VI., Podmaniczky-utca 14.
Ajánlja kintünő és szállár szerkezett,

gőz- és járgánycsőplő-készületeit és számos első di-
szabad. **SCHLICK-féle 2 és 3 vasu ekéit** jakkal kintüntetett
és szabad. mélyítő-ekéit, eredeti SCHLICK és VIDATS-féle
egyvasu ekéit, — talajmívelő
eszközöket, boronáit és rögtörő
hengereit, valamint

Schlick-féle szab. „Haladás“ sorbavetőgépeit.

Készletben vannak továbbá: gabonatisztító
rosták (BAKER és VIDATS rendszer),
takarmánykészítő gépek, tengeri mor-
szolók és darálóok, szabad. Jókay-féle
„Hungaria“ daráló-gépek erőhajtásra,
örlömlmek és olajmalomberendezések
Eredeti amerikai kéveköto és marok-
rakó arató-gépek és fűkaszó-gépek,
szállítható mezői vasutak stb.

Előnyös fizetési feltételek.
Legjutányosabb árak. Árjegyzékek kívánatra ingyen s bérn.

A Mamák azt mondják, hogy kedvesebb
a szőpöl a szebb leány. Az Apa is azt ál-
50 kr.) nem valami arcfesték és nem aralmas, sőt házi foglalkozások, vagy kirándulás után megre gált arca-
készítő ápolásra és a szunyva szeplő, sörny, májlit és pattanások elmulasztására és a körül vala-
50 kr., 80 kr. és 1 frt 50 kr.). Egyik nő a szunyva szeplő, sörny, májlit és pattanások elmulasztására és a körül vala-
pastám legjobban ajánlható. Szép, egészséges fogak fenntartására és beteg fogak további elromlását, az ebből eredő
kínzó fogfájást elhárítani, használtassék este „Gyöngy-fogporom“ (30, 50 és 80 kr.), reggel
pedig a „Gyöngy-fogporom“ (30, 50 és 80 kr.). Forgalmában lévő fogkefék egyszerűen ék-
vetendők, mert már 1 het használata után lehetetlen, a szabad szemmel nem is látható kár-
tékony állatkákból és gennyedések erjombákból álló utálatos piszkot belőlük kimozdítani és
így mindig újra a szájba kenetik. Egy a csznak megfelelő Dávid-féle külön fogkefe ára
60 kr., egy ugyanolyan ritka gyermek fogkefe 50 kr., ezek egyszerűsége és veszélyes dif-
ferenciá öveserei. Nem hiszek hajnövesztőkben, de bízik „Hajfestőmben“, hogy az őszüléket
kiegíteli, mert az őszülj tövöl heggy nem tarka-barka, hanem egyenesen szép barna, a
ki kívánja, fekete is lesz, a festést pedig még az ismerősök sem veszik észre. Egy próbá-
úveg 1, 2 és 4 frt. Antipali hajhullás és korpa ellen, a kopaszodásnak vele elejét venni
(80 kr. és 1 frt 50 kr.). Sudoron-por bűdös lábizzadás ellen behinteni. (50, 80 kr. és 1 frt 1.50).

Antegrin-por
— 2 és 4 kehből eredő nehéz zhiálás ellen, megbalálók-
beallt veszedelmes kölika, étvágytalanság, elsoványodás ellen, dacára a jó életmódi,
kemény ganázás, vizelethiány és giliszták ellen, hiálalás közben is szükséges ciktor-
kor adni, léptályog, száj- és patárványvnyal, bőrkütsgek, általánosan vértisztítól. Minde-
gondolkodás és kérdéselődés nélkül, hogy mi volna jó, csakis Antegrin-t kell beadni.
Egyszeri adag alig kerül 3 krajczárba, melylyel nagy kárt elhárítanak azok, kik öveser-
képen hébe-korba adva, mindig kezelni tartják. — Egy tekeres Antegrin-por ára 40 kr.,
mely elég egy südö megmentésére. Egy 1 forintos tekeresben körülbelül annyi van mint
három 40 kros tekeresben. Egy kilogrammtól kezdve megemérek adatik és ára kilonként
2 forint. Két és fél kiló 5 forintért már hirtelmentre küldök. Egy 4 kilogram 70 dgrmmt
postacsonag egybevére 9 forint 40 kr. helyett 8 forint 93 kr. és ára, de egy 10 kilo-
grammos zacskó ára csak 17 forint. Tíz kilogramm felül minden kilogramm 1 forint
60 kr. Ötven kiló egy ládában 75 forint. Száz kilogramm 140 forint.

Kaphatók készpénzért v. posta-utánvétellel küldve csakis a készítőnél

Dávid Gyula gyógyszerésznél,
Eszék, Alsóvároson.

Raktáron van eredeti áron, Antegrinem kivé-
telével, Vértessi Sándor illatszerésznél Budapesten,
IV. kerület Kristóf-tér 8. szám alatt.

**EGY MAGYAR ÁLLAMFÉRFI A XVI.
SZÁZADBAN.**

ERDÉLY történetének első korszaka idegen
befolyásokkal való küzdelmeknek belső
viszályokkal súlyosított szakadatlan lán-
czolatát tünteti fel. Még el sem dőlt a kis
országra nézve oly fontos kérdés, hogy a ma-
gyar király vajdaságaként, vagy mint török fenn-
hatóság alatt álló fejedelemség foglalja el helyét
az európai államesoportban, első választott feje-
delmét a lengyel királyi trónra vezérli sorsa, s
ezzel a két hatalom védnöksége közt ingadozó
fejedelemség egy harmadik hatalmassággal jut
szoros kapcsolatba, melylyel azelőtt, a szomszéd-
ság daczára, alig voltak azonos érdekei.

A personalis unio, mely Báthory István alatt
Erdélyt Lengyelországgal összekapcsolta, sok
külső előny mellett nem csekély bonyodalmak-
kal járt és épen nem volt alkalmas ifjú állami
életének megszilárdítására. A kis fejedelemség
kezdettől fogva a legtarkább elemekből volt
összeszerkesztve. Fiait két ellentétes politikai
irány gyűjté külön táborokba; az egyik a Habs-
burgok zászlaja alatt látta biztosnak jövőndőjét,
a másik a porta véduraságában kereste az ország
önállóságának biztosítékát. Német- és török-
pártiak azonfeül vallási különbségek által van-
nak egymástól elválasztva; a politikai jelszavak
lármájába Kálvin és Luther hiveinek s az uni-
táriusoknak makacs hitvitái vegyülnek, míg a
katholikusok, a velük egy valláson levő feje-
delmtől semmi támogatásban nem részesülő, szo-
morú szívvel látják az új felekezetek naponként
való erősbültét.

Ennyi érdekkülönbséghez most a lengyel ki-
rálylyá lett fejedelem új országának új, merőben
idegen érdekei járulnak, melyek úgy külpoliti-
kai, mint vallási tekintetben szükségkép meg-
változtatják az uralkodó kormányzati irányát.

A nemzet hadi erejének és jövedelmi forrásainak
tetemes részét az oroszok ellen indított hadjárat
veszi igénybe. A vallási villongások üszkét a
jezsuiták élesztik új lángra, kiket Báthory Ist-
ván az országba hozott, viszonzásul a szentszék-
nek királlyága érdekében kifejtett támogatása-
ért. S mindezek fölébe az uralkodó távolléte ne-
hézkessé és bonyolulttá teszi az egész kormány-
zás menetét, a minek káros következményeit az
ország belügyeinek is meg kellett érezni.

Ez volt Erdély helyzete a tíz év alatt, melyek-
ben Báthory István Lengyelország trónjáról in-
tézta a fejedelemség sorsát, s a Gyula-Fehérvá-

BÁTHORY ZSIGMOND FEJEDELEM.
Sadeler Egyed 1607. évi rézmetszete után rajzolta Cserna Károly.